



Center za
raziskovanje
javnega mnenja

Kardeljeva pl. 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0)1 58 05 105
fax: +386 (0)1 58 05 104

Politbarometer 10/2010

oktober 2010

Projekt

"Javnomnenjske raziskave o odnosu javnosti
do aktualnih razmer in dogajanj v Sloveniji"

je longitudinalni projekt CJMMK, ki poteka od januarja 1995 dalje

Ljubljana, 4. 11. 2010

KAZALO

1.0 AKTUALNA VPRAŠANJA

1.1 Pogledi na krizo

1.2 Pogledi na reformne projekte

1.3 Priporočilo sindikatom in vladi: kompromis

1.4 Kritika aktualnega delovanja vlade: pripisovanje prednosti Janševi oz. Pahorjevi vladi

1.5 Obtožni predlog zoper peterico v zadevi Patria

2.0 KAZALCI SPLOŠNEGA ZADOVOLJSTVA

2.1 Ne-zadovoljstvo z demokracijo – pomembni indikator politične klime

2.2 Ne-zadovoljstvo z materialnimi razmerami

2.3 Skrb pred izgubo delovnega mesta

3.0 PODPORA VLADI

3.1 Podpora v oktobru in bližnje primerjave

3.2 Medčasovne primerjave – retrospektiva

4.0 OCENA USPEŠNOSTI DELOVANJA OSREDNJIH DRŽAVNIH ORGANOV

5.0 ZAUPANJE V INSTITUCIJE SISTEMA

5.1 Ne-zaupanje v osrednje državne in družbene institucije

5.2 Zaupanje v institucije – vpogled v analizo

5.3 Medčasovne primerjave

5.4 Zaupanje: Evro, Banka Slovenije

5.5 Izražanje ne-zaupanja v nadzorne institucije sistema

6.0 STRANKARSKA OPREDELJEVANJA

6.1 Zadovoljstvo z izidom županskih volitev

6.2 Strankarske preference: marec – oktober 2010

6.3 Strankarske preference: 1996–2010

6.4 Preferenčno opredeljevanje: 2005 – 2010

6.5 Levo-desno samoopredeljevanje

Politbarometer, oktober 2010

Poročilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 25. do 27. oktobra 2010

V prvem polletju 2010 smo v okviru longitudinalnega projekta Politbarometer izvedli dve meritvi (PB januar in PB maj). Longitudinalni projekt Politbarometer, ki poteka nepretrgoma od januarja 1995, in v obdobju od januarja 2006 do jeseni 2010 ni bil financiran. Od 1. 10. 2010 dalje poteka na osnovi pogodbe o financiranju Ciljnih raziskovalnih programov Vlade Republike Slovenije. V novem projektnem okviru bo raziskava domnevno potekala naslednja tri leta, do oktobra 2013. V letošnjem letu tako poleg oktobrske načrtujemo še izvedbo raziskave v decembru.

Politbarometer oktober 2010 je potekal v dneh od 25. do 27. oktobra 2010; na osnovi vzorca telefonskih naročnikov smo zajeli 845 polnoletnih oseb, državljanov in državljanek Republike Slovenije in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=3562), ki je bila izčrpana do 24%. Telefonske intervjuje Politbarometra 10/10 je izvajalo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečni čas trajanja intervjuja (računalniška meritev) je bil 11,8 minute, medtem ko je bil skupni bruto čas trajanja ankete 340 ur.

Zasnovo vprašalnika PB10/10, kontrolo izvedbe in pripravo poročila je opravila skupina CJMMK: red. prof. dr. Niko Toš, doc. dr. Slavko Kurdija (koordinacija izvedbe), dr. Matej Kovačič, Živa Broder, univ. dipl. soc., Rebeka Falle, univ. dipl. soc. in Ivi Kecman, tajnica Centra.

Poročilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v prilogi. V nadaljevanju podajamo pregled najznačilnejših ugotovitev v opisni, grafični ali numerični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so povzeta v izvorni obliki. Ker gre v večini primerov za ponavljajoče se meritve, podajamo poleg aktualne meritve še pregled prejšnjih meritev.

V prilogi poročila dodajamo tabelarno gradivo, ki kaže na povezanosti med izraženimi stališči anketirancev ter njihovimi statusnimi oziroma socialno-demografskimi značilnostmi. Tako v analizo vključujemo poleg spola, starosti in izobrazbe, še poklic oz. zaposlitveni status, tip naselja in regionalno pripadnost respondentov. V analizo vključujemo tudi variable, ki kažejo nazorsko in strankarsko opredeljenost respondentov: vernost, opredelitev na t. i. levo-desni lestvici in strankarsko opredeljenost, ki jo zajemamo s pomočjo indeksa strankarskih preferenc. Indeks strankarskih preferenc je vsota opredelitev za stranke, zajetih z vprašanjema "Katero stranko bi volili?" in "Katera stranka vam je najbližja?". V analizo vključujemo preference le za stranke, ki zberejo 5% in več preferentov.

Prikazi in analize podatkov temeljijo na sistemu vzorčnih uteži, ki zmanjšujejo pristranost in napake v rezultatih kot posledice vzorčenja.¹

¹ Utemeljitev in opis postopka obteževanja je podan v dokumentu: Kurdija Slavko, Štebe Janez: "Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer", objavljenem v Politbarometru PB3/97.

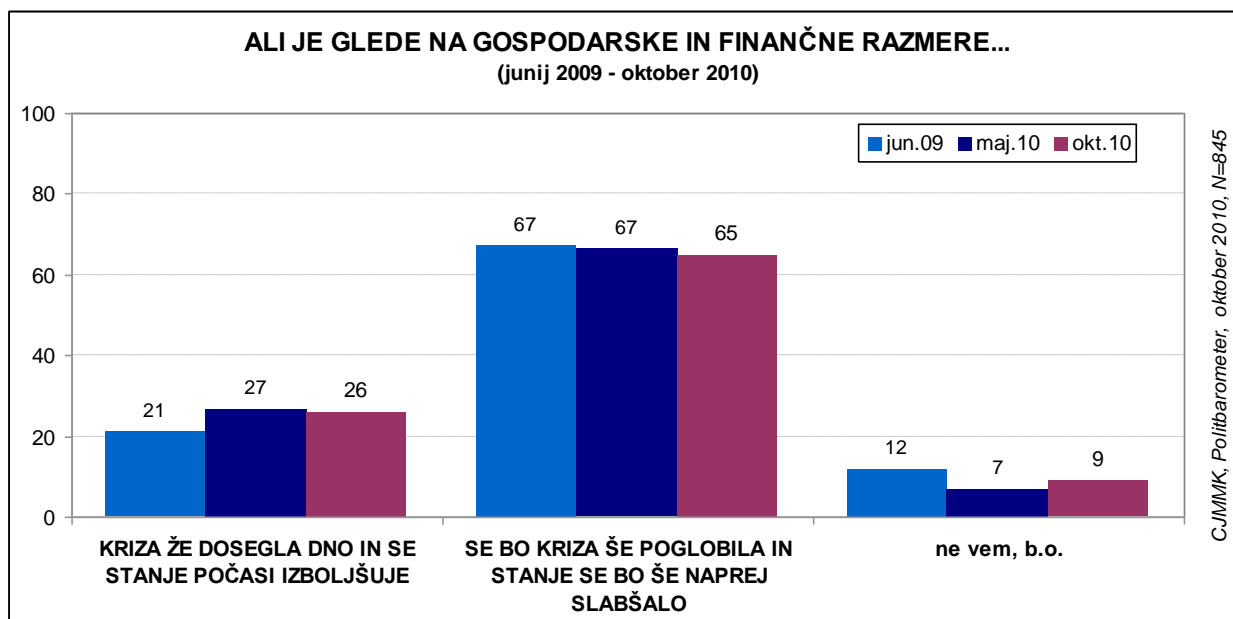
1.0 AKTUALNA VPRAŠANJA

V tem okviru smo povpraševali o stališčih v zvezi s potekom gospodarske krize, o pogledih na nekatere reformne projekte vlade, zbirali poglede na delovanje vlade in odzive sindikatov v zvezi z njimi, beležili kritične odzive na aktualno delovanje vlade v primerjavi s prejšnjo vlado ter zabeležili odziv ob vložitvi obtožnega predloga zoper J. Zagožna, J. Janšo, A. Krkoviča, V. Wolfa in I. Črnkoviča v zadevi Patria.

1.1 Pogledi na krizo

Vprašanje: »Še o krizi... Ali je glede na gospodarske in finančne razmere (v svetu in pri nas – formulacija PB junij 09) kriza že dosegla dno in se stanje počasi izboljšuje, ali se bo kriza še poglobila in stanje se bo še naprej slabšalo?« smo postavili tokrat tretjič. Odgovori so prikazani v grafu 1.

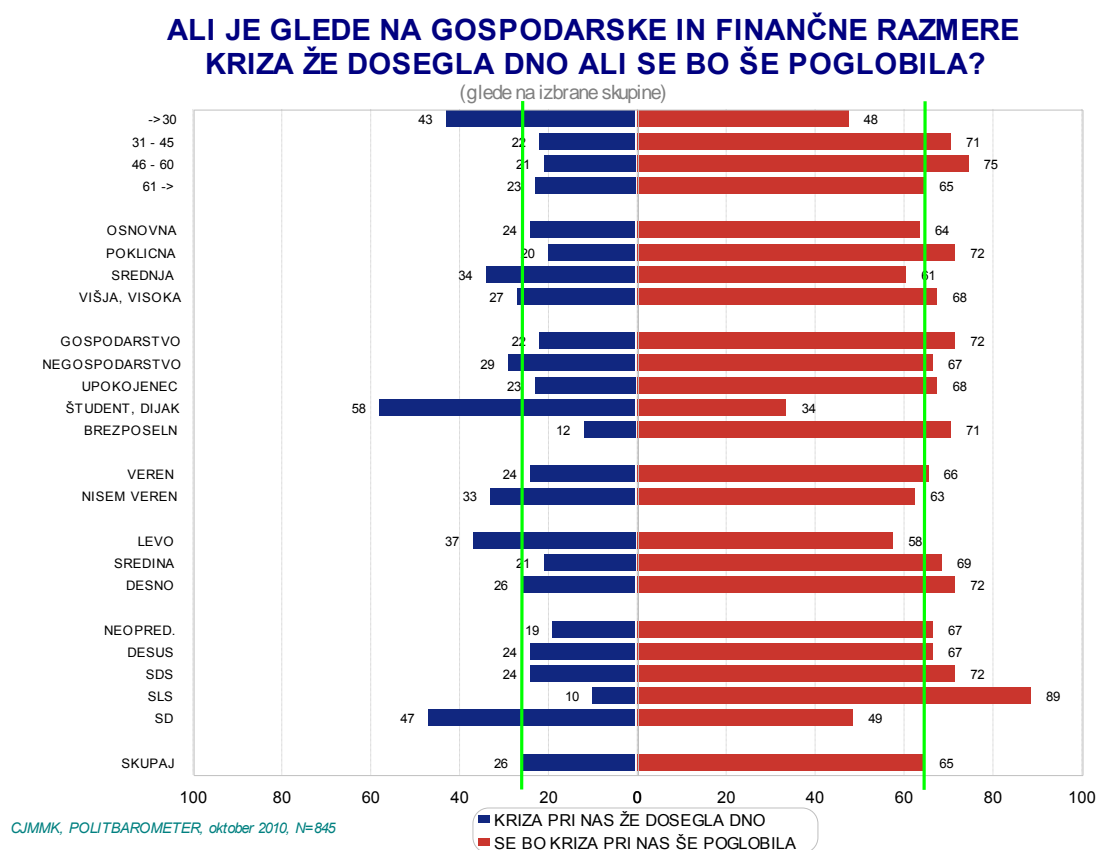
Graf 1



Premiki v pogledih v preseku junij 09 – oktober 10 so neznačilni. Velika večina vseh vprašanih meni, da nismo preseгли dna krize in da se razmere še vedno slabšajo.

Iz grafa 2 lahko razberemo, da kritični pogledi na krizo prevladujejo pri vseh opazovanih kategorijah glede na starost, izobrazbo, zaposlenost, nazorsko opredeljenost itd, razen med študenti in dijaki, med katerimi jih več (58%!) meni, da je kriza že dosegla dno in le tretjina (34%), da se kriza še pogloblja. Opazimo še niansiranja opredelitev glede na strankarsko pripadnost oz. glede na preferiranje koalicijskih, opozicijskih strank oz. strankarsko neopredeljenost. Med preferenti opozicijskih strank daleč bolj kot v povprečju (65%) izstopa stališče, da se kriza še pogloblja (76%).

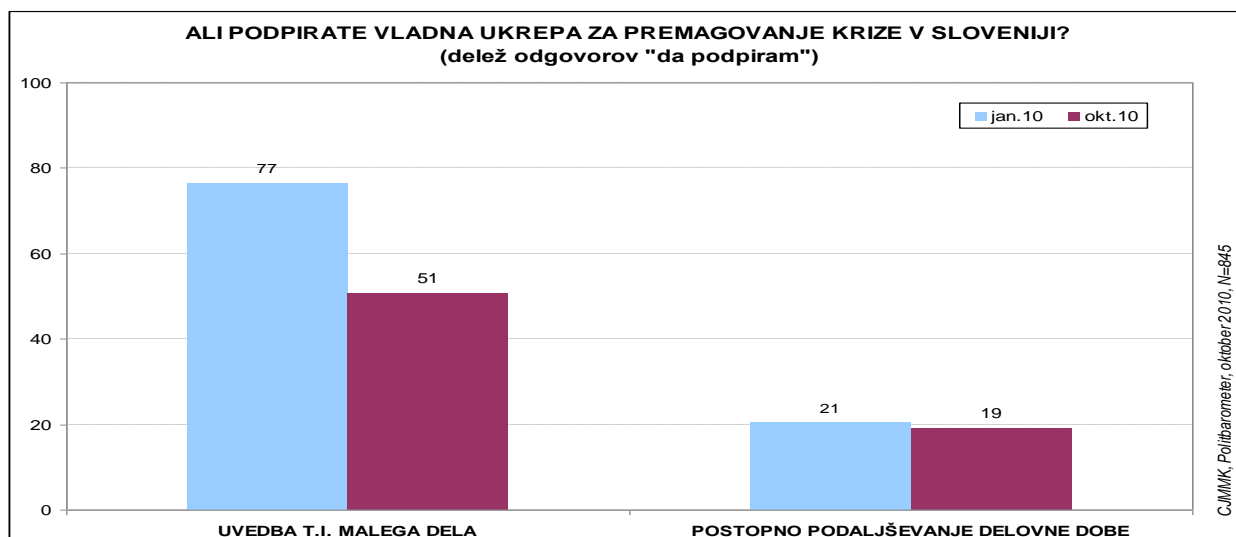
Graf 2



1.2 Pogledi na reformne projekte

Pri tem smo se omejili na ugotavljanje odnosa do t. i. »malega dela« in do pokojninske reforme le skozi vidik podaljševanja delovne dobe (graf 3).

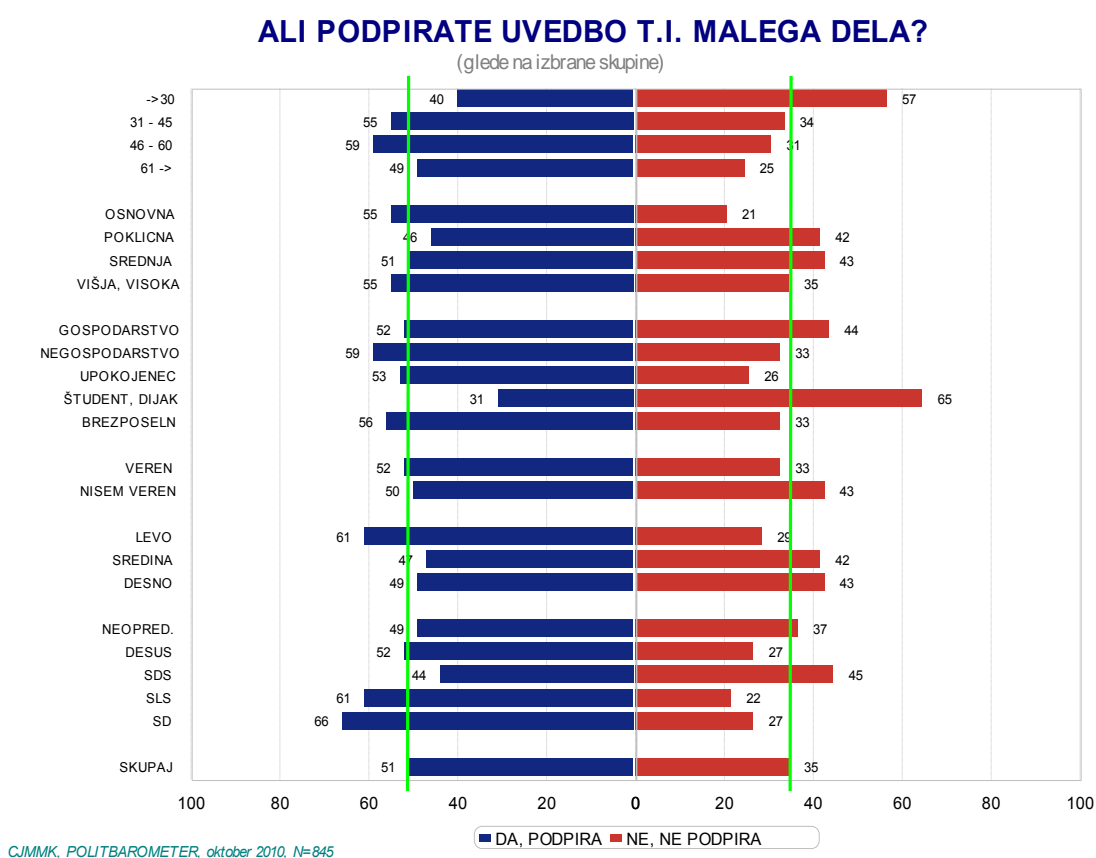
Graf 3



Pokaže se, da v obdobju januar–oktober značilno upade delež »podpornikov« zakonske ureditve »malega dela«, med vprašanimi pa še vedno prevladuje podpora (51%) nad nepodpore (35%). »Podaljševanje delovne« dobe kot kazalec razpoloženja v zvezi z načrtovano pokojninsko reformo pa pokaže večinsko odklonilno stališče v obeh časovnih presekih (76%; 74%) in celo neznamen upad podpore temu ukrepu (21%; 19%).

Bolj razdeljeni so pogledi na t. i. malo delo (graf 4). Nasprotniki ureditve »malega dela« so med najmlajšimi (57%), med študenti, dijaki (65%), prebivalci večjih mest (61%) itd. Pritrdilno stališče pa izraziteje izstopa med respondenti iz srednjih dveh starostnih skupin (31 do 45 let: 55%; 46 do 60 let: 59%), med višje in visoko izobraženimi (55%), med levo opredeljenimi (61%), pa tudi med preferenti SLS (61%), SD (66%) itd.

Graf 4

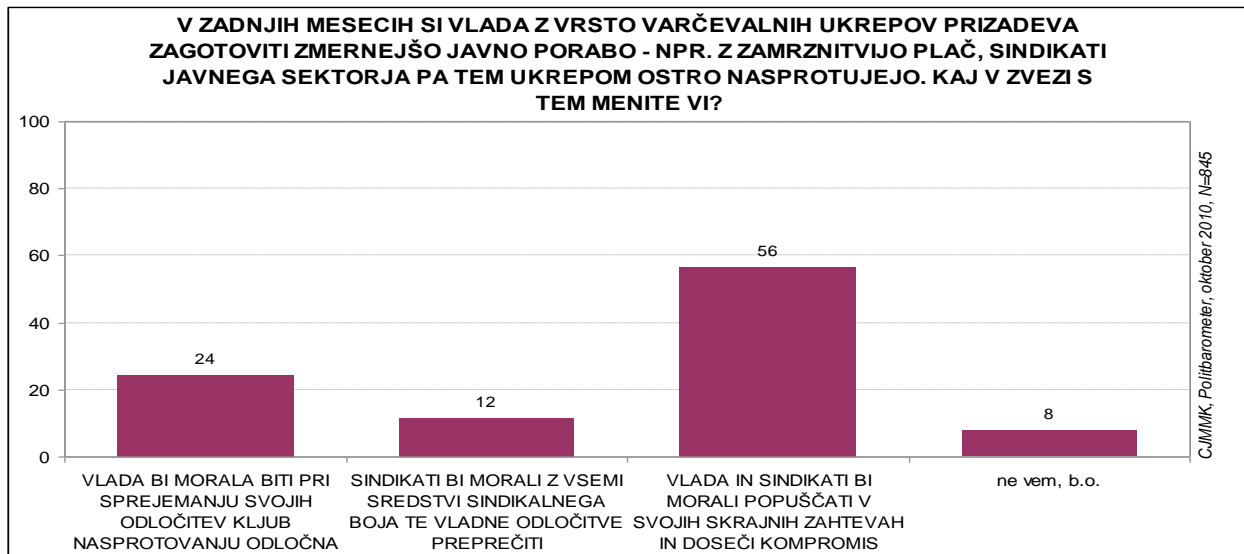


1.3 Priporočilo sindikatom in vladi: kompromis

Z vprašanjem, ki je izpisano v grafu 5, poizkušamo zabeležiti razpoloženje javnosti do vprašanj, vezanih na uveljavitev vladnih varčevalnih ukrepov, zamrznitev usklajevanja plač, napredovanj ipd., kar vse se je izrazilo v nasprotujočih stališčih med socialnimi partnerji, med vlado in skupinami sindikatov. Odgovori na postavljeno vprašanje pokažejo, da močno izstopa zavzemanje za kompromis med vlado in sindikati (56%). Težnja h kompromisu je še močnejše izražena med respondenti do 30 let in študenti in dijaki (69%), med zaposlenimi v

negospodarstvu (72%), med višje in visoko izobraženimi (60%), med desno opredeljenimi (63%) itd. Izrazitejše podpore (24%) pa je deležna tudi vlada, s priporočilom, da »naj ne popusti«. To stališče bolj kot v povprečju izstopa med srednje izobraženimi (31%), zaposlenimi v gospodarstvu (34%), samozaposlenimi (37%), brezposelnimi (35%), pa tudi med levo opredeljenimi (36%), podporniki vlade (34%) ter preferenti koalicijskih strank (36%). Med zaposlenimi v negospodarstvu je vsega 9% podpornikov provladnega stališča.

Graf 5

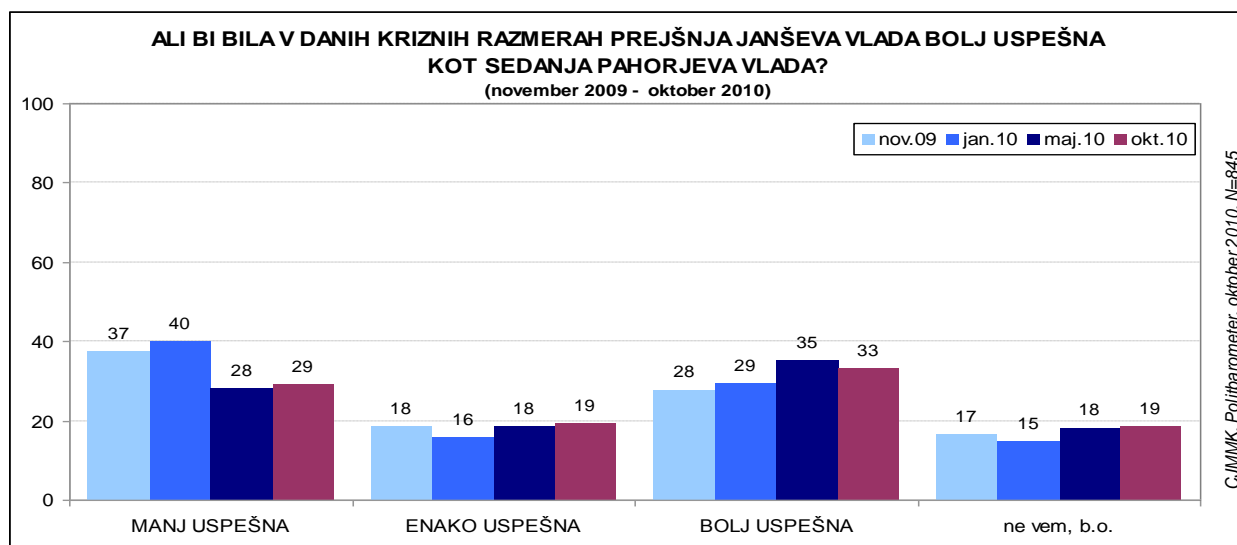


1.4 Kritika aktualnega delovanja vlade: pripisovanje prednosti Janševi oz. Pahorjevi vladi

Vprašanje: »Ali bi bila v danih kriznih razmerah prejšnja Janševa vlada bolj uspešna kot sedanja Pahorjeva vlada?«, smo prvič postavili novembra 2009 in tokrat četrtič (graf 6).

Očitno je, da v preseku november 2009 – januar 2010 ter maj in oktober 2010 izstopa zaostrena kritika delovanja Pahorjeve vlade. Primerjalna ocena govori o tem, da se pričakovanja volilnega telesa, ki so bila v podlagi volilnih odločitev leta 2008, ne uresničujejo. Seveda pa v razmerje med nosilci oblasti (strankami, državnimi institucijami, politiki) močno posega gospodarska in posledično družbena kriza, ki ni obvladana, izhodi iz nje niso opredeljeni ali pa za ljudi niso sprejemljivi, itd.

Graf 6

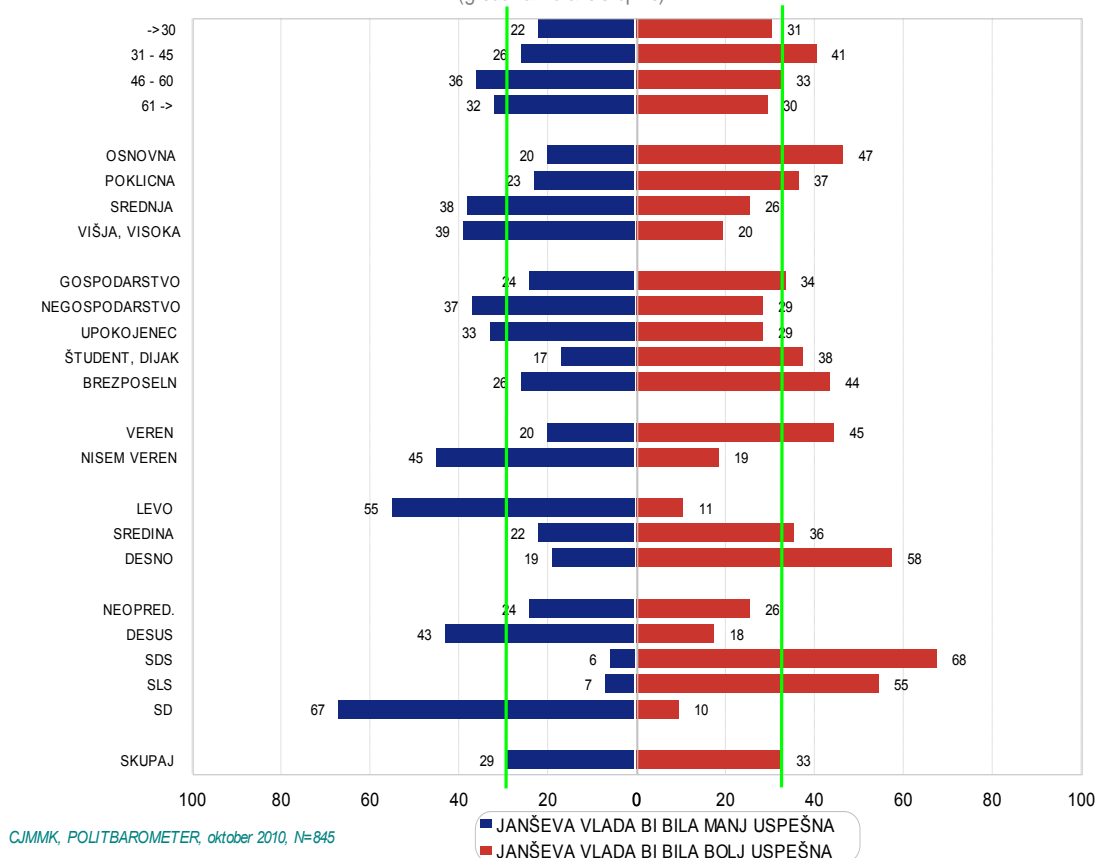


Več kritikov Pahorjeve vlade, ki pripisujejo prednost Janševi, kot v povprečju (33%), je med brezposelnimi (44%), med dijaki, študenti (38%), med respondenti iz skupine 31 do 45 let (41%), z osnovno šolo (47%) in seveda med desno samoopredeljenimi (58%) ter preferenti SDS (68%) itd. Da je Pahorjeva vlada v danih razmerah uspešnejša, pa bolj kot v povprečju (29%) menijo višje, visoko (39%) in srednje (38%) izobraženi, samozaposleni (41%), zaposleni v negospodarstvu (37%), respondenti iz Ljubljane in Maribora (43%), levo samoopredeljeni (55%), preferenti koalicijskih strank (57%), med njimi še izraziteje preferenti SD (67%) itd. Med slednjimi izrazito izstopajo opredelitve v prid Pahorjevi vladi, medtem ko izrazito v prid Janševi vladi izstopajo preferenti opozicijskih strank (58%), pa tudi kmetje, gospodinje, respondenti z osnovno šolo itd. Ni dvoma, da je ostrina kritike izrazita, gre pa za dve strukturalno različni skupini, ki se opredeljujeta za ali proti Pahorjevi vladi.

Graf 7

ALI BI BILA V DANIH KRIZNIH RAZMERAH PREJŠNJA JANŠEVA VLADA BOLJ USPEŠNA KOT SEDANJA PAHORJEVA VLADA?

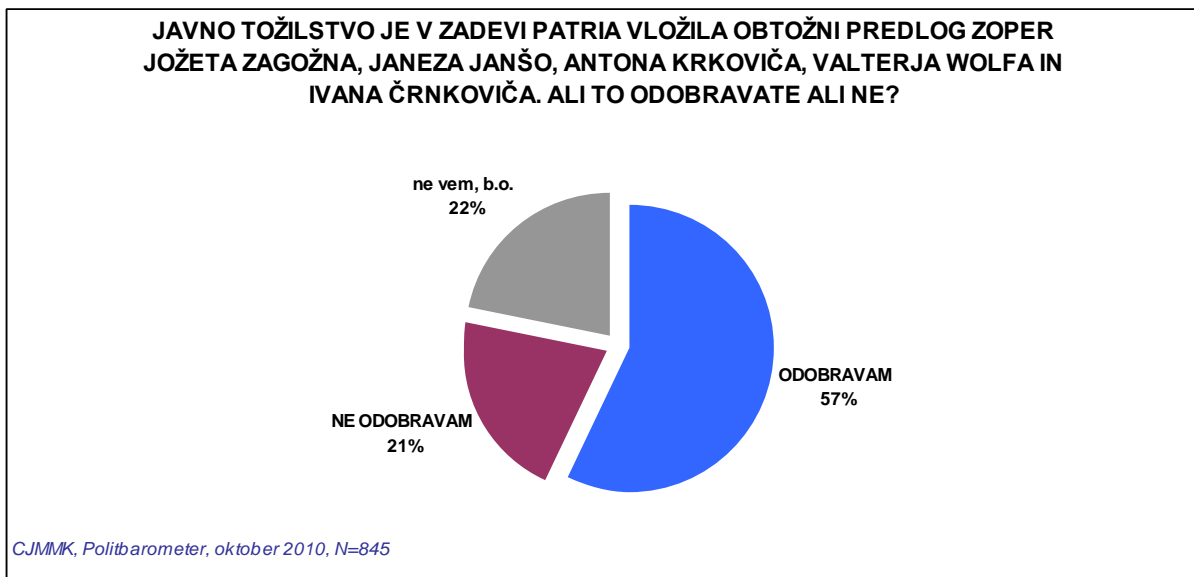
(glede na izbrane skupine)



1.5 Obtožni predlog zoper peterico v zadevi Patria

Glede na aktualnost primera vložitve obtožnega predloga v zadevi Patria ter ostrih odzivov nekaterih obdolženih z obsodbo ravnanja tožilstva, smo zastavili vprašanje: »Javno tožilstvo je v zadevi Patria vložilo obtožni predlog zoper Jožeta Zagožna, Janeza Janšo, Antona Krkoviča, Valterja Wolfa in Ivana Črnkoviča. Ali to odobravate, ali ne?«. Odgovori so prikazani v grafu 8. Značilna večina (57%) vložitev obtožnega predloga v zadevi Patria zoper navedene obdolžence odobrava, dobra petina (21%) vložitve ne odobrava, nadaljnja petina (22%) pa o zadevi ne ve nič oz. nima mnenja.

Graf 8

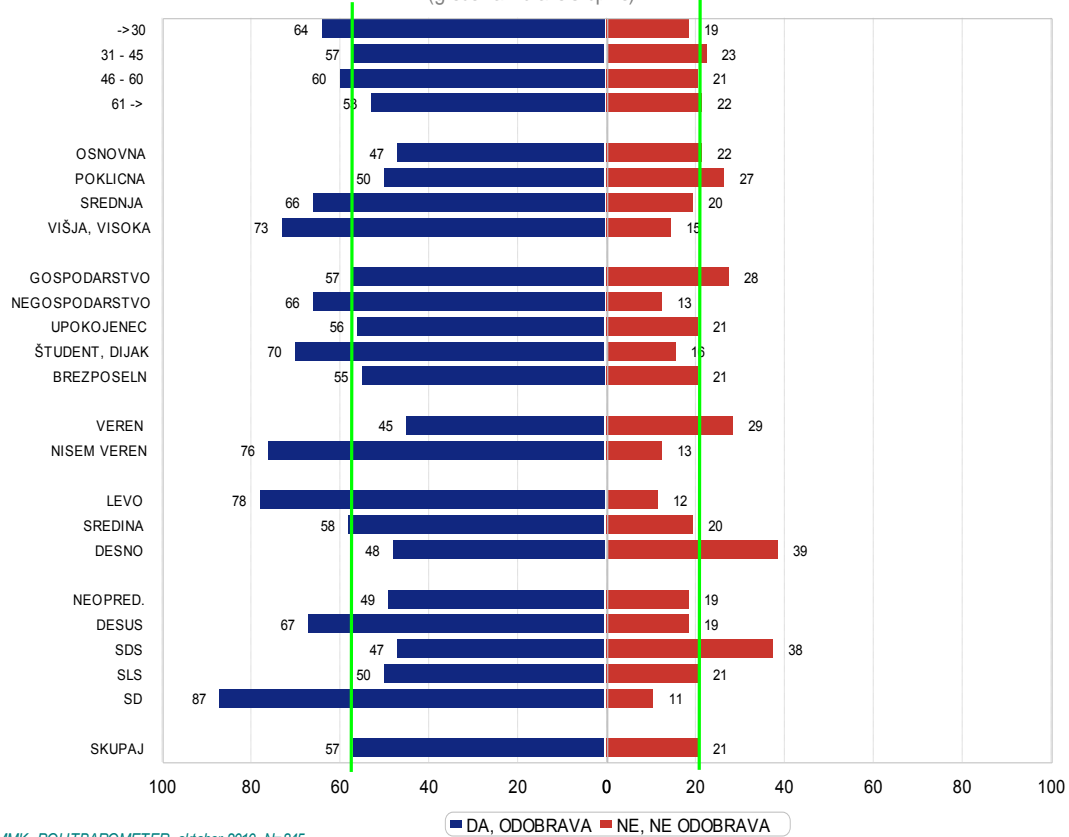


Analiza (graf 9) pokaže, da vložitev obtožnega predloga izraziteje kot v povprečju (21%) zavračajo desno samoopredeljeni (39%), preferenti SDS (38%), preferenti s podeželja (27%), verni (29%), na sploh preferenti opozicijskih strank (30%) itd. Odobravanje ravnanja tožilstva pa prevladujoče izstopa med višje in visoko izobraženimi (73%), študenti, dijaki (70%), starimi do 30 let (64%), preferenti koalicijskih strank (76%), levo samoopredeljenimi (78%), podporniki vlade (69%) itd. Očitno je torej, da je ravnanje tožilstva v zadevi Patria deležno visoke javnomnenjske podpore. Še posebej pa izstopa tudi dejstvo, da ravnanje tožilstva v tem primeru pretežno odobravajo tudi preferenti opozicijskih strank (da: 52%; ne: 30%), med njimi tudi preferenti SDS (da: 47%; ne: 38%) ter desno samoopredeljeni (da: 48%; ne: 39%). Pri nobeni v analizo vključenih kategorij, delež zavrnilih odgovorov ne preseže deleža pritrdilnih.

Graf 9

JAVNO TOŽILSTVO JE V ZADEVI PATRIAVLOŽILO OBTOŽNI PREDLOG ZOPER J. ZAGOŽNA, J. JANŠO, J. KRKOVIČA, V. WOLFAIN I. ČRNKOVIČA ALI TO ODOBRAVATE ALI NE?

(glede na izbrane skupine)



CJMMK, POLITBAROMETER, oktober 2010, N=845

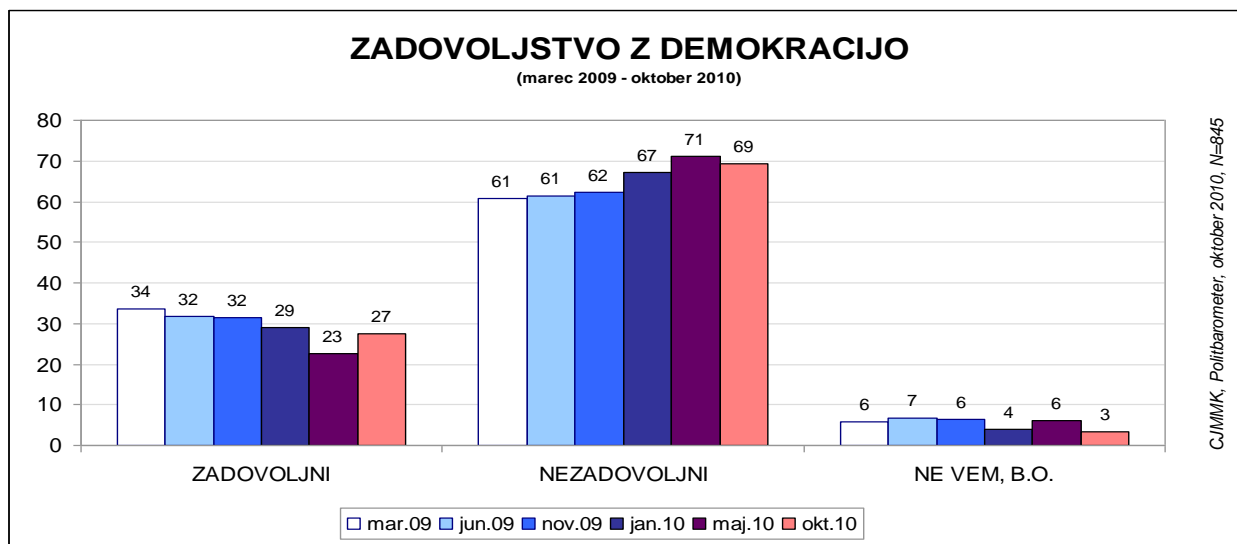
2.0 KAZALCI SPLOŠNEGA ZADOVOLJSTVA

V tem okviru smo, kot običajno, povpraševali o zadovoljstvu z demokracijo, o zadovoljstvu z materialnimi razmerami v družini in o skrbi glede izgube delovnega mesta.

2.1 Ne-zadovoljstvo z demokracijo – pomembni indikator politične klime

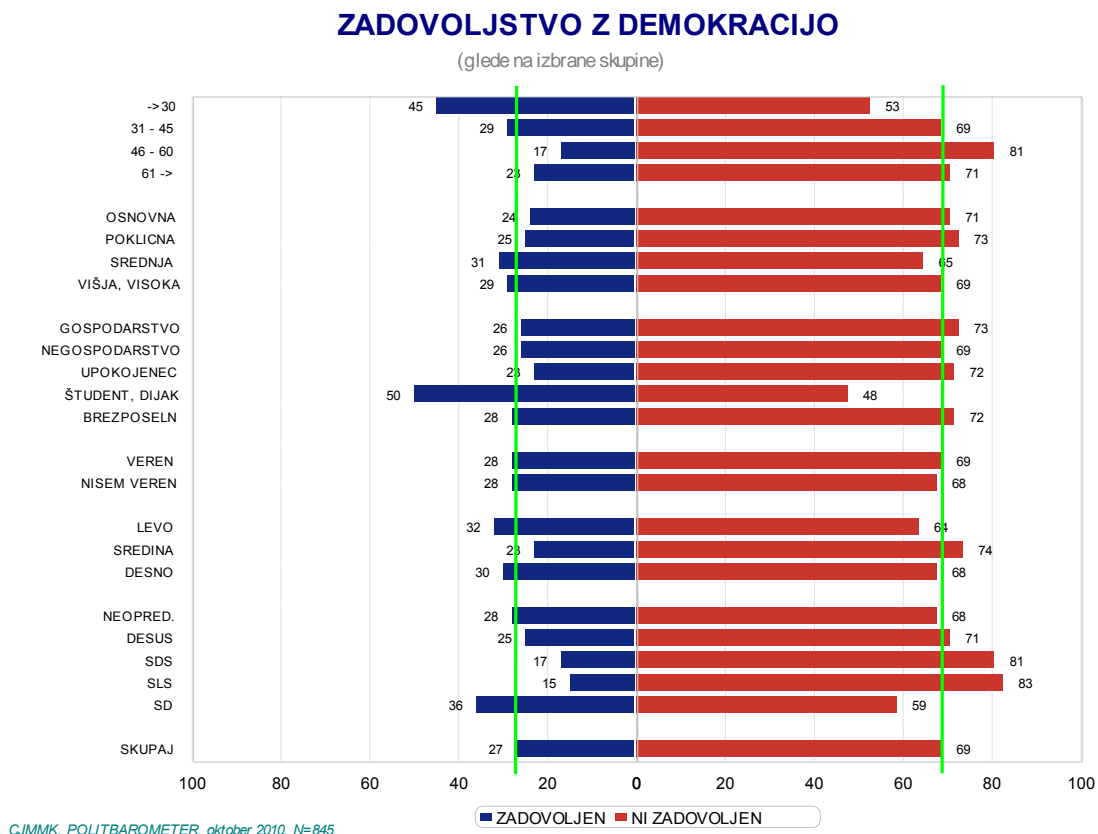
Tudi ob tokratni meritvi (graf 10) izstopa izražanje nezadovoljstva z demokracijo (69%) nad zadovoljstvom (27%). Bližnje primerjave, prikazane v grafu 10, ilustrirajo rahel premik v pozitivni smeri v preseku maj (23% zadovoljnih) – oktober (27% zadovoljnih) in ustrezen majhen upad deleža nezadovoljnih.

Graf 10



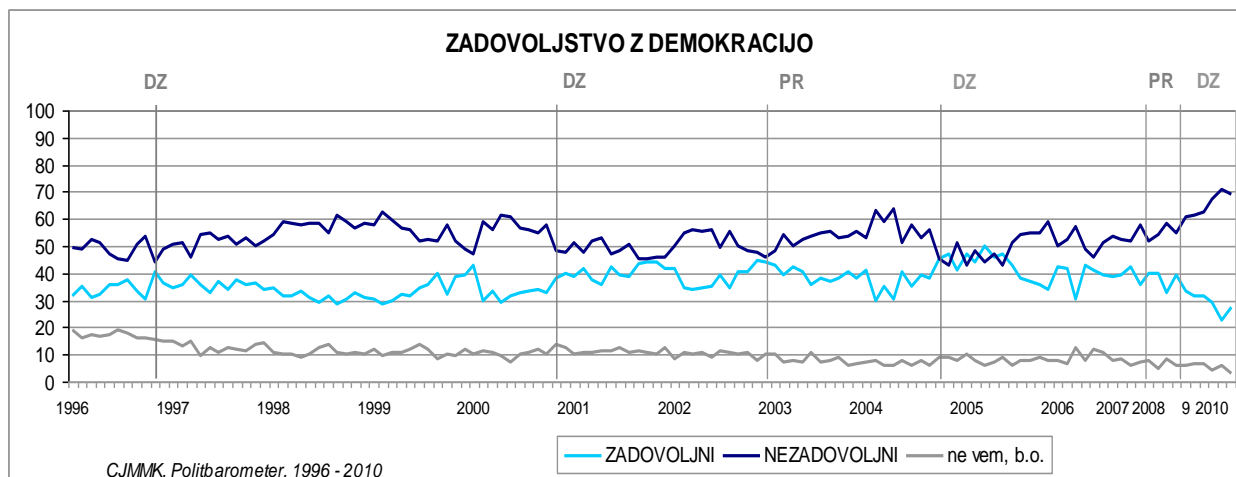
Analiza (graf 11) pokaže, kot vse doslej, da so z razmerami v delovanju političnega sistema prevladujoče nezadovoljni respondenti vseh v analizo vključenih kategorij. Deloma iz tega »modela« izstopajo le najmlajši, študenti, dijaki, podporniki vlade in preferenti koalicijskih strank, med katerimi zaznamo značilno višje deleže zadovoljnih, glede na povprečje; in le med študenti, dijaki se delež zadovoljnih dvigne (50%) nad delež nezadovoljnih (48%). Daleč najbolj nezadovoljni z demokracijo so respondenti iz skupin samozaposlenih (85%), stari od 46 do 60 let (81%), poklicno usposobljeni in zaposleni v gospodarstvu (73%), respondenti s podeželja (77%), preferenti opozicijskih strank na sploh (78%) itd. Ostrina kritike, ki jo ponovno in še izraziteje nakazujejo rezultati tokratne meritve, se še dodatno izostri ob dejstvu, da nezadovoljstvo z demokracijo v veliki meri izrekajo tudi levo samoopredeljeni (64%), strankarsko neopredeljeni (68%), preferenti koalicijskih strank (61%), višje in visoko izobraženi (69%) itd.

Graf 11



Prevladujoče izražanje nezadovoljstva z demokracijo, ki je sicer prisotno v vsem obdobju politbarometrskih meritev (od 1996 dalje – graf 12) in ki je izraziteje zanihalo v pozitivno smer koncem leta 2004 in v začetku 2005, z zadnjimi meritvami dosega najvišjo raven, lahko bi rekli »plafon nezadovoljstva«. To in vrsta drugih kazalcev, ki govorijo o odnosu volilnega telesa do osrednjih institucij demokratičnega sistema, predstavlja resno opozorilo vsem udeležencem in nosilcem političnih vlog v državi, še posebej osrednjim državnim organom, strankam in civilni družbi.

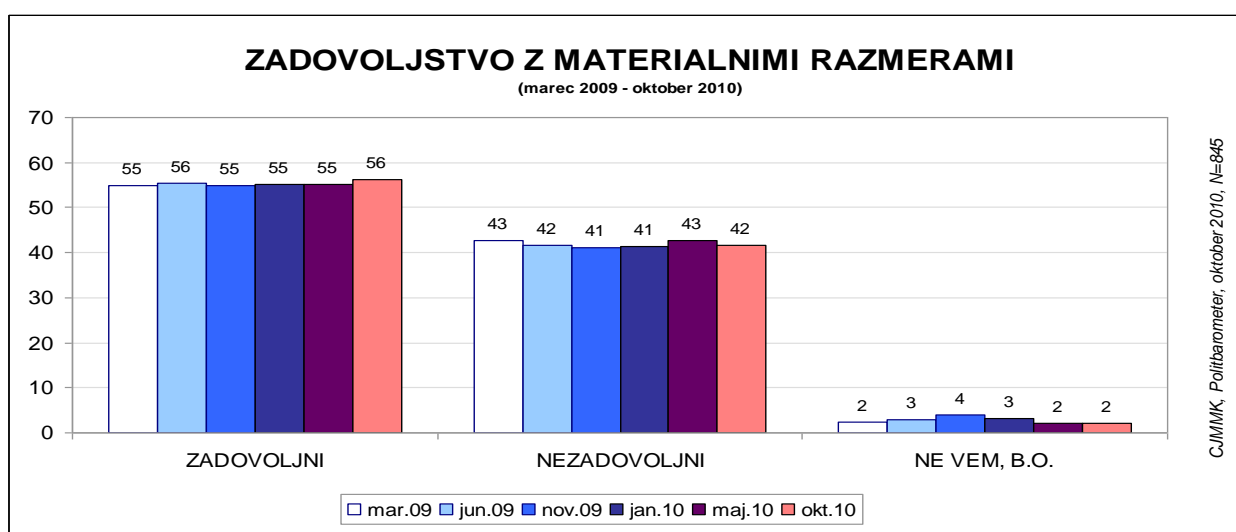
Graf 12



2.2 Ne-zadovoljstvo z materialnimi razmerami

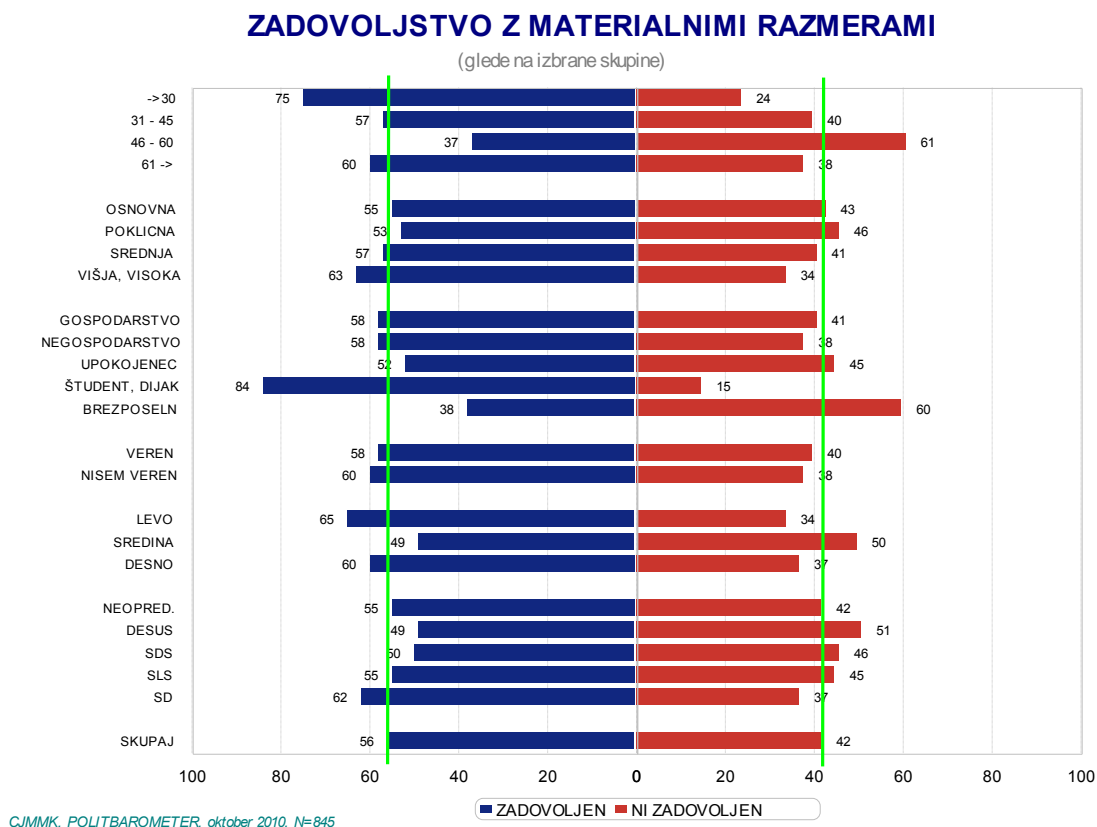
Izražanje zadovoljstva oz. nezadovoljstva z materialnimi razmerami v družini, v gospodinjstvu, se v preseku marec 09 – oktober 10 (graf 13) pokaže v ustaljenem razmerju med zadovoljnimi (od 55% do 56%) in nezadovoljnimi (od 41% do 43%). Za razliko od izražanja zadovoljstva z demokracijo v ocenjevanju materialnim razmer v gospodinjstvu prevladujejo pozitivne opredelitve.

Graf 13



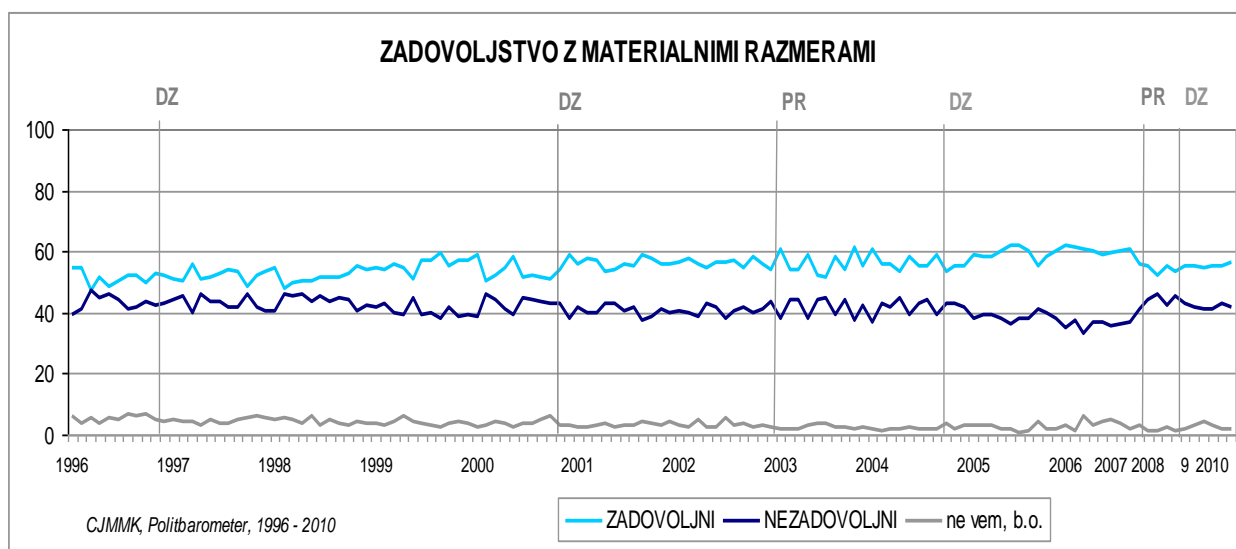
Analiza (graf 14) pokaže, da so bolj kot v povprečju (56%) z materialnimi razmerami zadovoljni najmlajši (do 30 let: 75%), višje in visoko izobraženi (63%), samozaposleni (68%), študentje, dijaki (84%!?), preferenti koalicijskih strank (62%) itd. Največ nezadovoljnih z materialnimi je med respondenti v skupini 46 do 60 let (61%), med brezposelnimi (60%), med preferenti opozicijskih strank (44%) itd.

Graf 14



Vtis stabilnosti izražanja ne-zadovoljstva z materialnimi razmerami podkrepijo tudi medčasovni prikazi za vse obdobje trajanja Politbarometra (od 1996 dalje – graf 15). Spodnji graf sicer nakazuje naraščanje plafona zadovoljnih in višjo raven zadovoljstva v preseku 2005–2008, hkrati pa rahlo upadanje ravni zadovoljstva ob kasnejših meritvah.

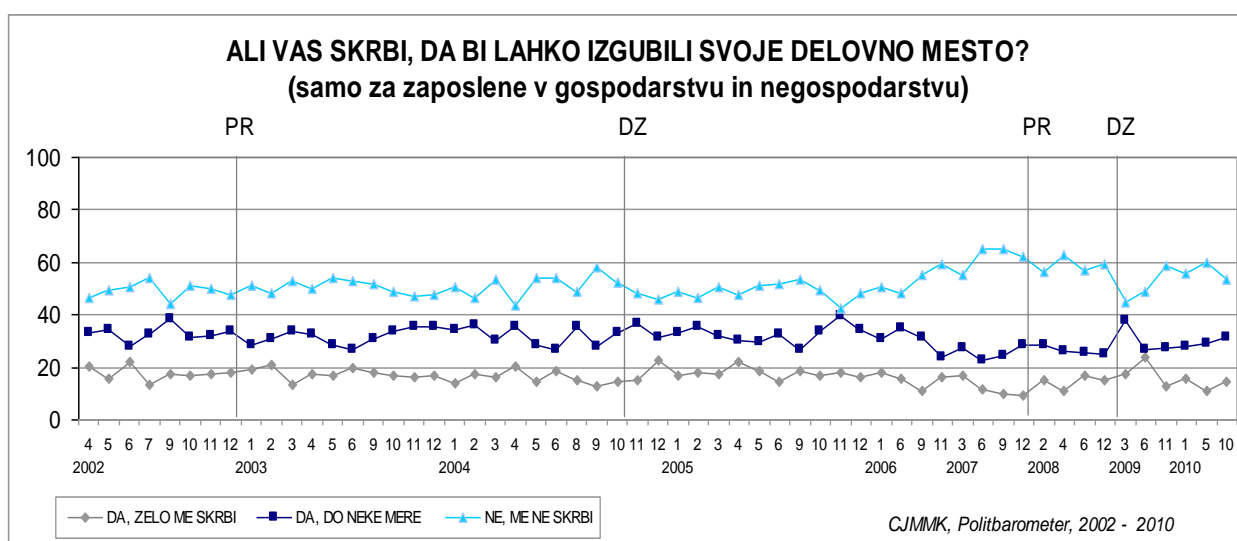
Graf 15



2.3 Skrb pred izgubo delovnega mesta

Graf 16 ilustrira nihanja deležev »zelo« in »do neke mere« zaskrbljenih glede izgube delovnega mesta – med zaposlenimi anketiranci. Tokratna meritev pokaže, da je »zelo zaskrbljenih« nekaj več (15%) kot maja letos (11%) in bistveno manj kot junija lani (24%); delež »do neke mere zaskrbljenih« vseskozi niha med eno četrtno in eno tretjino zaposlenih (oktober: 31%). Delež nezaskrbljenih pa se giblje v zadnjih dveh letih v obsegu od 45% (marec 09) do 60% (maj 10); v oktobru je nezaskrbljenih dobra polovica (53%) zaposlenih anketirancev.

Graf 16

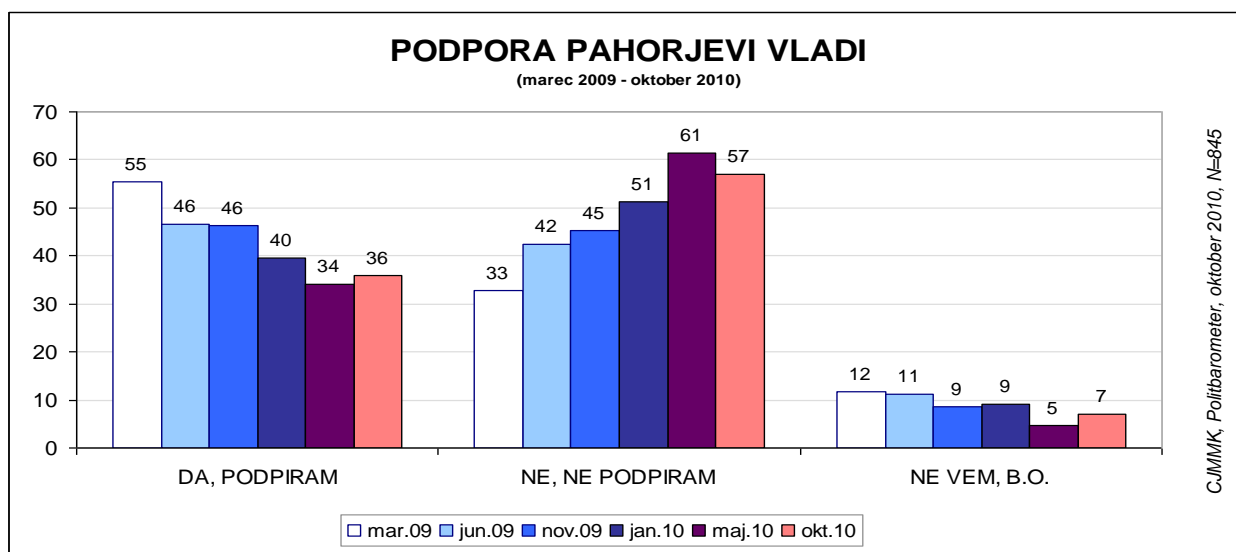


3.0 PODPORA VLADI

3.1 Podpora v oktobru in bližnje primerjave

Vprašanje »Ali podpirate vlado xx (ime aktualnega predsednika vlade), ali ne?« zastavljamo v Politbarometru od januarja 2001 dalje. Dobljeni rezultati vseh meritev v aktualni, bližnji (graf 17) in daljni primerjavi (grafa 19 in 20) so prikazani v nadaljevanju.

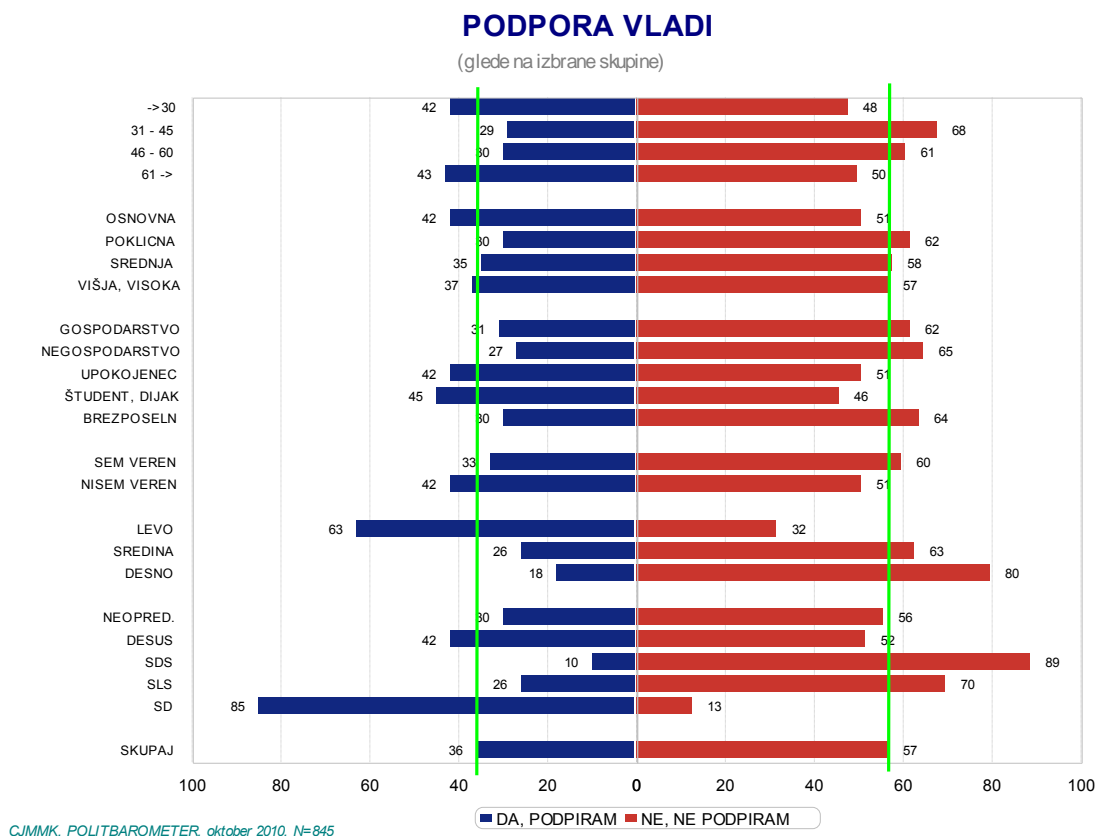
Graf 17



Bližnja primerjava pokaže postopen, a izrazit upad podpore vladi v preseku marec 09 (55%) – maj 10 (34%) ter rahel vzpon podpore ob zadnji meritvi (oktober 10: 36%); skladno s tem naraste izražanje nepodpore iz nizke ravni marec 09 (33%) na najvišjo raven izmerjene nepodpore, maja 10 (61%) ter značilen upad nepodpore na oktobrsko raven (57%).

Analiza (graf 18) pokaže, da z višjim deležem nepodpor kot v povprečju (57%) izstopajo preferenti SDS (89%) in preferenti opozicijskih strank na sploh (82%), desno samoopredeljeni (80%), pa tudi samozaposleni (71%), zaposleni v negospodarstvu (65%), brezposelni (64%) itd. Z višjim deležem podpore vladi kot v povprečju (36%) pa izstopajo preferenti koalicijskih strank (68%), levo opredeljeni (63%), študenti, dijaki (45%), upokojenci (42%), respondenti iz Ljubljane in Maribora (40%), itd. Tako kot med desno in opozicijsko opredeljenimi najbolj izstopa nepodpora vladi, tako tudi med koalicijsko in levo opredeljenimi najbolj izstopa podpora vladi.

Graf 18

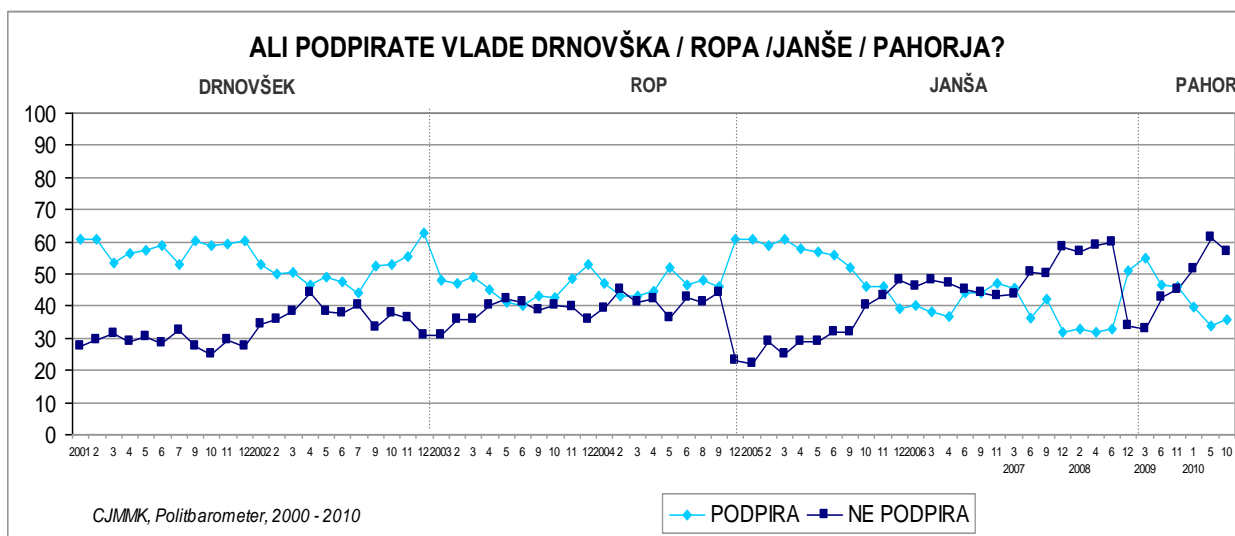


3.2 Medčasovne primerjave – retrospektiva

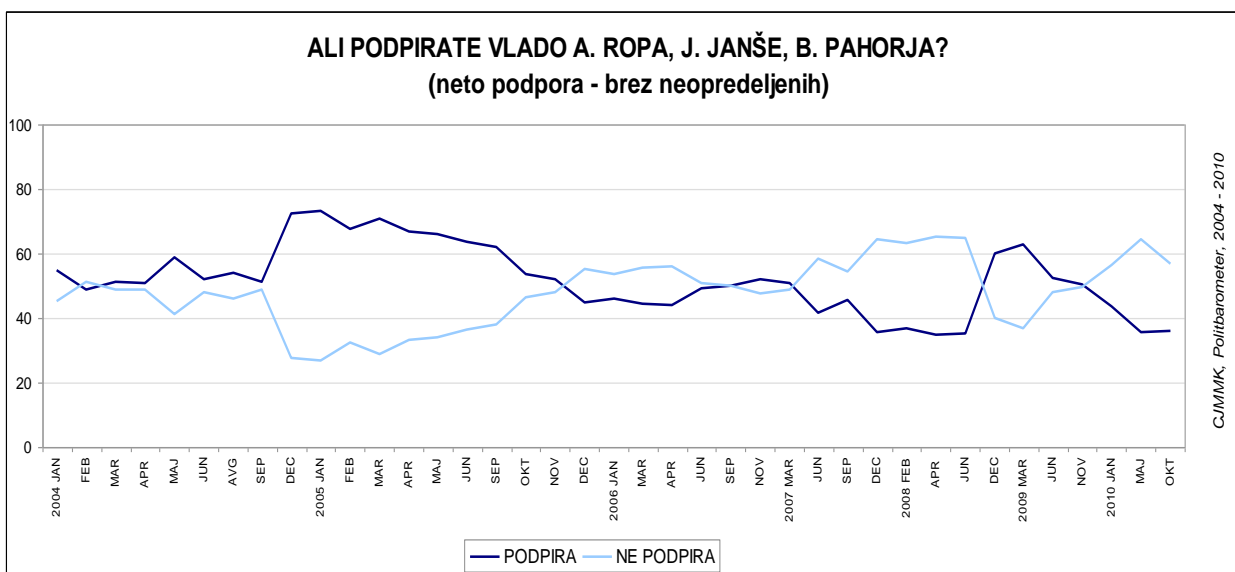
Dve primerjalni sliki gibanja ne-podpore vladi (grafa 19 in 20) pokažeta na spreminjanje razmerja v podpori/nepodpori Drnovškovi, Ropovi, Janševi in Pahorjevi vladi v vsem obdobju opazovanja (od 2001 dalje). Predvsem je očitno, da je bil J. Drnovšek v začetnem obdobju svojega zadnjega premiejskega mandata deležen visoke podpore, ki je postopoma upadala in se ob zaključku ponovno potrdila na visoki ravni. Dalje, da je bila A. Ropova vlada deležna nižje, vendar v času trajanja mandata, v glavnem pretežne podpore nad nepodporo. Janševa vlada je bila v začetnem obdobju (2006) svojega delovanja deležna podobno visoke podpore kot Drnovškova vlada v preteklosti, a je koncem prvega leta to pretežno podporo izgubila. Preostalo obdobje te vlade označuje prevladujoče izražanje nepodpore, še posebej v obdobju od jeseni 2007 – do izteka mandata 2008.

Aktualna Pahorjeva vlada je bila deležna običajnega »vstopnega bonusa«, vendar tudi za odnos do nje velja, da na koncu prvega leta vladanja delež nepodpore močno naraste, delež podpore pa izrazito upada. Gre za pojav, ki je modelsko enak opredeljevanju do Janševe vlade v zadnjih dveh letih mandata. Zadnja, oktobrska meritev, sicer nakazuje rahel vzgib v pozitivni smeri z nekaj več podpore (36%) sedanji vladi.

Graf 19



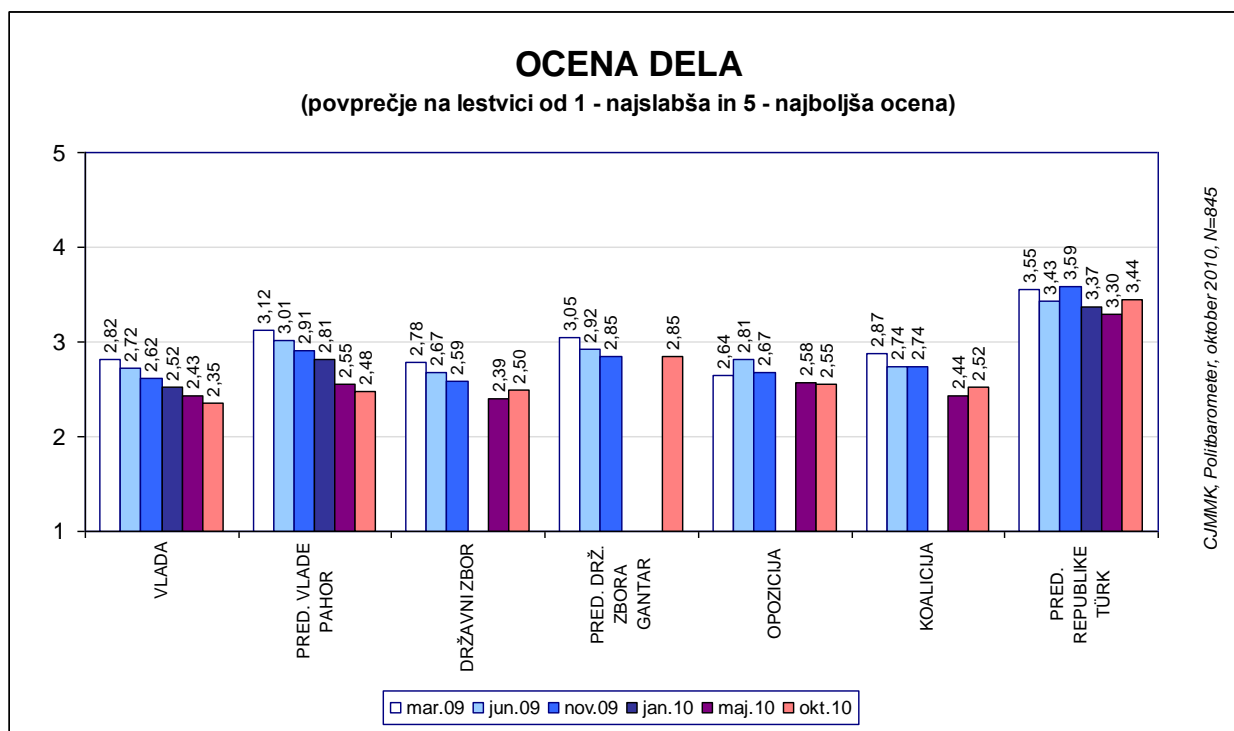
Graf 20



4.0 OCENA USPEŠNOSTI DELOVANJA OSREDNJIH DRŽAVNIH ORGANOV

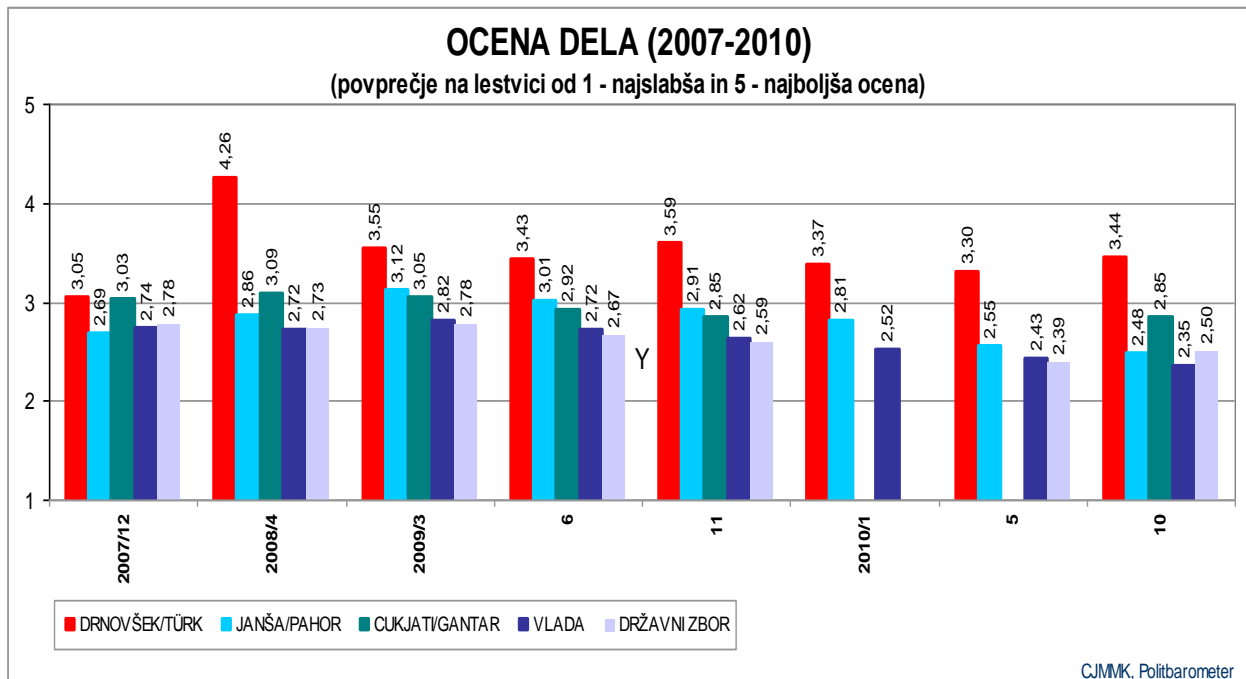
Tendence v opredeljevanju, ki se kažejo skozi zadovoljstvo z demokracijo in podporo vladi, se potrdijo tudi v ocenjevanju uspešnosti delovanja osrednjih državnih organov. Dobljene ocene »ne-uspešnosti« delovanja osrednjih državnih organov zadevajo Predsednika republike, Državni zbor, vlado, predsednika vlade, predsednika Državnega zbora ter stranke koalicije in opozicije. Rezultate meritev v bližnji in daljni primerjavi prikazujejo grafi 21 do 23.

Graf 21

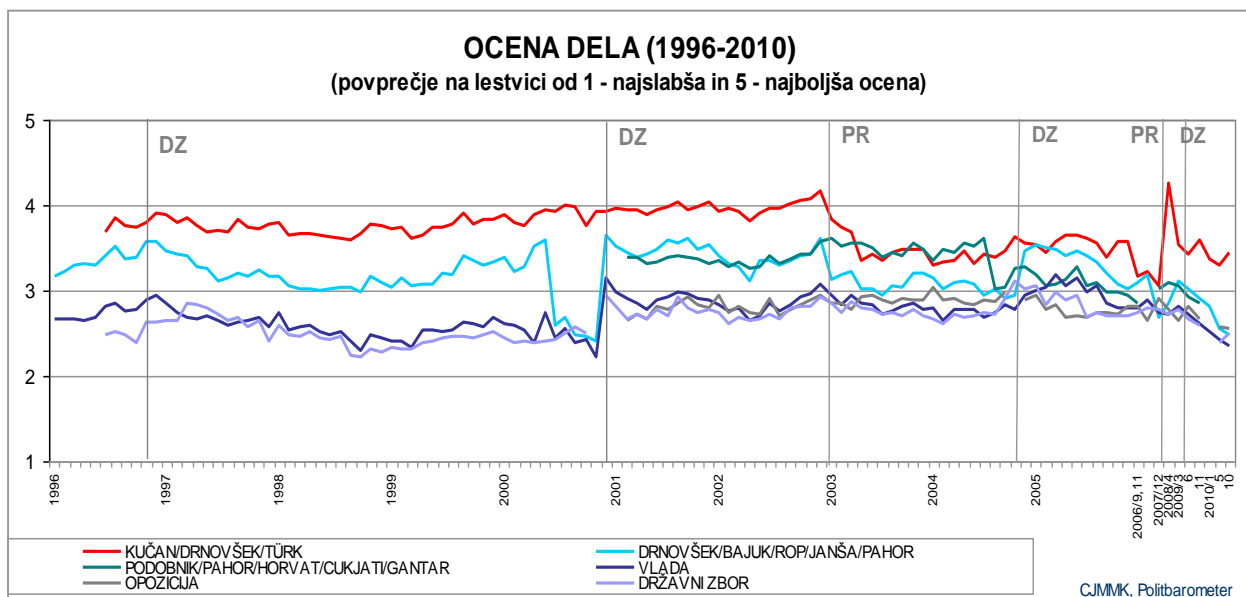


Vsem opazovanim institucijam v bližnji primerjavi (marec 09 – oktober 10), razen Predsedniku republike, ocene uspešnosti delovanja upadajo. To še posebej izstopa pri vladi (marec 09: 2.82; oktober 10: 2.35) in predsedniku vlade (marec 09: 3.12; oktober 10: 2.48) itd. Za vse opazovane institucije, razen za Predsednika republike, v tem obdobju torej velja trend padajočih ocen. V odnosu do njih med volivci prevlada negativno kritično razpoloženje. Ocenjevanje ne-uspešnosti delovanja Predsednika republike pa ostaja v glavnem izven nakazanega negativnega trenda; ocene PR so vseskozi visoke oz. višje od vseh preostalih. Gibljejo se v obsegu 3.59 (november 09) do 3.30 (maj 10); aktualna ocena (oktober 10: 3.44) je na ravni povprečja ocen v tem obdobju.

Graf 22



Graf 23



Analiza pokaže, da vlado najbolj kritično ocenjujejo samozaposleni (70%), brezposelni (53%), preferenti opozicijskih strank (67%), desno samoopredeljeni (66%), visoko izobraženi (49%) itd, medtem ko ocene, da vlada deluje (zelo) uspešno, ostajajo na najnižji ravni, npr. med od 46 do 60 let starimi (4%), med poklicno šolanimi (8%), višje in visoko izobraženimi (9%), med brezposelnimi (5%) in med preferenti opozicijskih strank (3%). Nekaj bolje kot vlada v celoti se v ocenjevanju uspešnosti delovanja odreže predsednik vlade Borut Pahor (ocene neuspešno: 49%; uspešno: 20%), pri čemer ga najbolj kritično ocenjujejo preferenti

opozicijskih strank (neuspešno: 71%) in še posebej SDS (76%), pa tudi samozaposleni (69%), desno samoopredeljeni (70%) itd. Boljših ocen pa je predsednik vlade deležen med levo samoopredeljenimi (uspešen: 32%), med podporniki vlade (45%), med preferenti koalicijskih strank (40%) itd.

Kot primer pozitivnega ocenjevanja pa lahko navedemo Predsednika republike, katerega delovanje kot (zelo) uspešno (53%) prevladujoče ocenjujejo vse opazovane kategorije, razen preferentov SDS (neuspešno: 35%; uspešno: 32%). Nadpovprečno visok delež pozitivnih ocen Predsedniku republike izrekajo najmlajši do 30 let (62%), študentje, dijaki (69%), upokojenci (58%), levo samoopredeljeni (78%), podporniki vlade (77%), preferenti koalicijskih strank (80%), še posebej preferenti SD (85%) itd.

5.0 ZAUPANJE V INSTITUCIJE SISTEMA

5.1 Ne-zaupanje v osrednje državne in družbene institucije

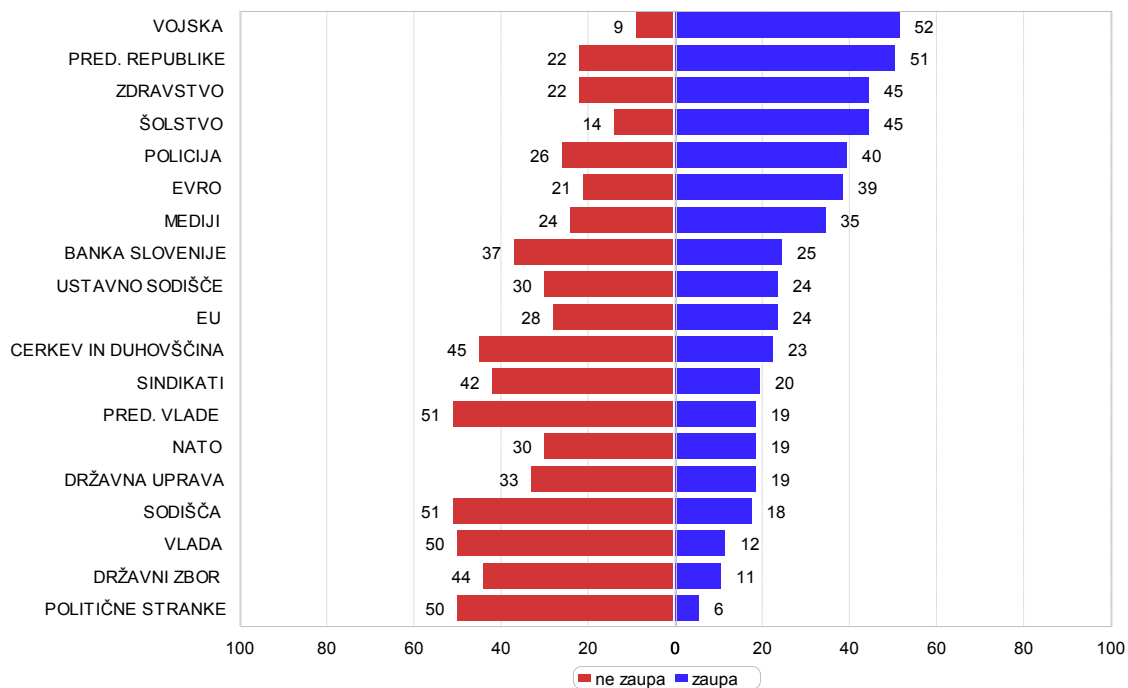
V temelju delujočega demokratičnega sistema je zaupanje državljanov oz. volilnega telesa v institucije sistema. Prevladujoča značilnost političnih praks in odnosov v aktualnem razvoju demokratičnih sistemov pa je vse izrazitejše, pogosto prevladujoče nezaupanje volivcev v politične institucije. To še posebej velja za politične stranke, njihove »personalizacije«: politike, pa tudi za odnos do parlamentov, vlad itd.

Raziskovanje zaupanja v politične institucije je trajnica projekta Politbarometer vse od njegove zasnove (1996) dalje. V okviru longitudinalnega projekta opazujemo in merimo s pomočjo 5-stopenjske lestvice zaupanje v ustanove, prikazane v spodnjem grafu, ki ponazarja tudi rezultate oktobrske meritve.

Graf 24

ZAUPANJE V OSREDNJE DRŽAVNE IN DRUŽBENE USTANOVE

(seštevek odgovorov: "1-sploh ne zaupa" + "2-ne zaupa" in "4-zaupa" + "5-povsem zaupa")



CJMMK, POLITBAROMETER, oktober 2010, N=845

Med institucije z visokim (nad polovičnim) deležem zaupanja se uvrsti Predsednik republike (51%), na dno ranga pa vse preostale osrednje politične ustanove, pri čemer še posebej izstopajo politične stranke, ki se v rang umeščajo z vsega 6% izraženih zaupanj. Nizko se umeščajo še Državni zbor (11%), vlada (12%), sodišča (18%), državna uprava, predsednik vlade (19%) itd. Graf 24 jasno nakaže visoko oz. sorazmerno visoko umestitev v rang za: vojsko (52%), zdravstvo in šolstvo (45%), policijo (40%) itd. Hkrati nas grafična predstavitev

rezultatov opozarja na visoke oz. sorazmerno visoke deleže izraženega nezaupanja do sodišč (51%), predsednika vlade (51%), vlade in političnih strank (50%), cerkve in duhovščine (45%), sindikatov (42%) itd.

5.2 Zaupanje v institucije – vpogled v analizo

Izražanje zaupanja v vse osrednje državne institucije iz gornjega prikaza (graf 24) je močno podvrženo strankarski oz. nazorski presoji. To je ugotovitev, ki jo prejkoslej potrjujejo vse parcialne analize v okviru Politbarometra oz. druge raziskave tega vidika – in to kljub dejstvu, da v izražanju podpor, zadovoljstev, ocen delovanja in zaupanja v zadnjem obdobju v celoti negativne ocene preplavljajo pozitivno razpoloženje. To še posebej velja na točki zaupanja političnim strankam, pa tudi Državnemu zboru, vladi, sodiščem, predsedniku vlade, med civilno-družbenimi pa še posebej cerkvi in duhovščini – in ob zadnji meritvi tudi Banki Slovenije. Za prevladujoč odnos do političnih strank bi vsaj na tej, splošni ravni, lahko uporabili oznako »zaničevanje strank« in morda celo pojav označili kot »zaničevanje« političnih institucij na sploh. To vzpodbuja razpravo o procesih demokratizacije pri nas v sodobnem svetu in tudi o »krizi demokracije«. Pri presoji odnosa volilnega telesa do strank pa se ne smemo opirati zgolj na meritev »zaupanja«, temveč moramo premakniti opazovanje še na druge, manj abstraktne ravni opazovanja tega odnosa. Že dejstvo, ki je nakazano skozi to poročilo, velika »partijnost« v opredeljevanju do družbenih in političnih razmer oz. zavzemanju stališč, kaže tudi na možnost drugačne interpretacije. Ljudje stranke na sploh zavračajo, jim ne zaupajo, a med njimi izbirajo, jih preferirajo, za njihove kandidate volijo, sprejemajo njihove politične usmeritve, podlegajo njihovim interpretacijam razmer, se čutijo po strankah zastopane itd, itd.

Pregleda obsežnega analitičnega gradiva iz obsega raziskave »zaupanja« na tem mestu ne bomo opravili, temveč se bomo ustavili le ob izbranih institucijah, npr. ob predsedniku vlade, Predsedniku republike iz nabora političnih institucij, ter ob cerkvi in duhovščini iz nabora civilno-družbenih ustanov. Vpogled v graf 24 pokaže, da predsednik vlade in cerkev z duhovščino vežeta nase visoke deleže nezaupanja, Predsednik republike pa visok delež zaupanja. V kakšni meri nazorska oz. strankarska opredeljenost sodoloča izražanje zaupanja v omenjene tri ustanove, nakaže spodnja številčna skica, ki vsebuje navedbe o zaupanju oz. nezaupanju, kot ga izražajo levo-desno samoopredeljeni.

Skica: Vpliv levo-desne opredeljenosti na izražanje ne-zaupanja (v%)

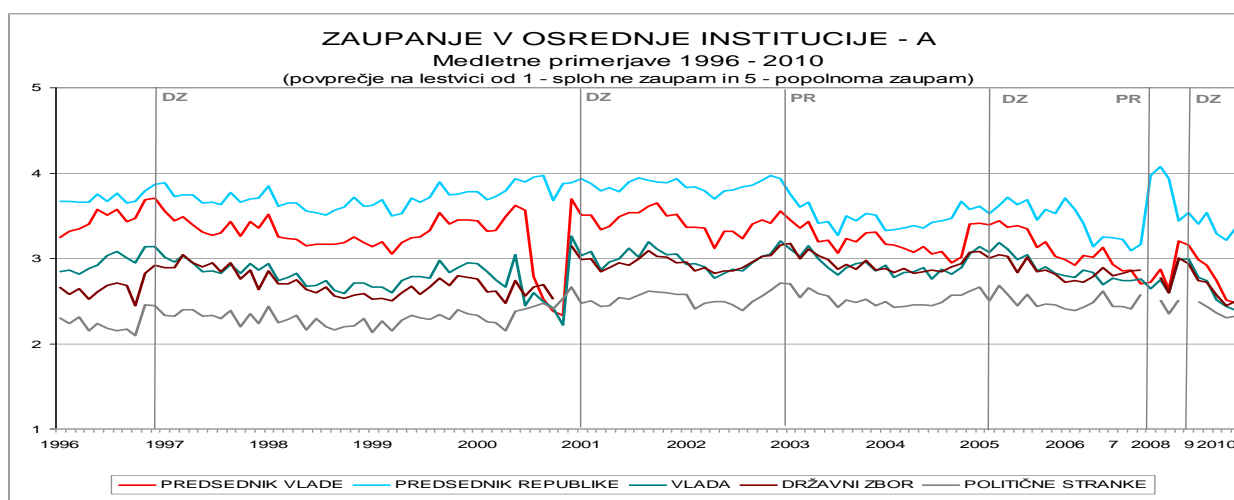
		Levo opredeljeni	Desno opredeljeni	Vsi
Predsednik republike	zaupa	78	37	51
	ne zaupa	8	36	22
Predsednik vlade	zaupa	33	12	19
	ne zaupa	32	70	51
Cerkev in duhovščina	zaupa	18	33	23
	ne zaupa	57	28	45

Nazorska opredeljenost, indicirana ne le na osnovi levo-desne samoopredelitev, temveč tudi na osnovi izrekanja pripadnosti koalicijskim oz. opozicijskim strankam oz. posamičnim med njimi ter na osnovi izrekanja ne-vernosti, močno, daleč najbolj pogojuje izražanje zaupanja v izbrane in tudi v vrsto drugih osrednjih ustanov države in družbe. Vpliv strankarske oz. koalicijsko-opozicijske opredeljenosti se izrazi še bolj, vpliv verske opredeljenosti pa manj, razen v odnosu do cerkve in duhovščine. Tako verni cerkvi z večjim deležem zaupajo (39%) kot desno opredeljeni (33%) ali kot preferenti opozicijskih strank (27%), itd, itd.

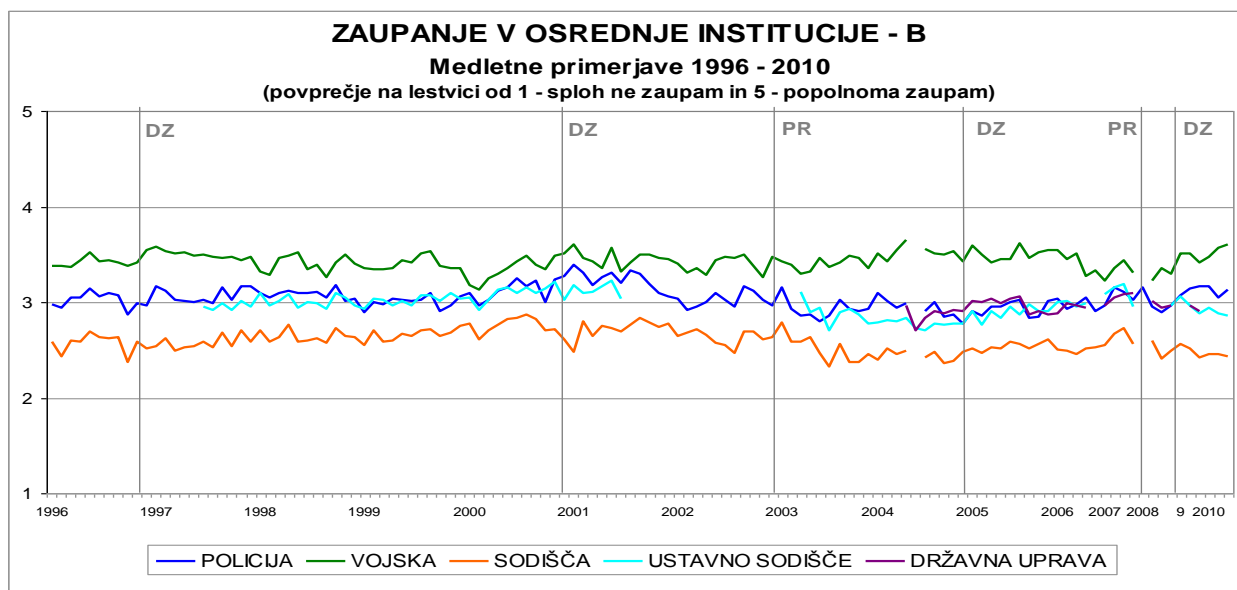
5.3 Medčasovne primerjave

V nadaljnjih štirih grafih (25–28) je prikazan časovni potek izražanja zaupanja v iste institucije, razporejene po skupinah. Graf 25 pokaže sočasnost gibanja zaupanja s političnimi mandati, za skupini institucij B in C (grafa 26 in 27) pa velja, da se vseskozi umeščajo relativno stabilno, z manjšimi in krajšimi odkloni navzgor (npr. vojska v zadnjem obdobju) oz. navzdol (cerkev in duhovščina po letu 2006) in neodvisno od mandatnih ciklov.

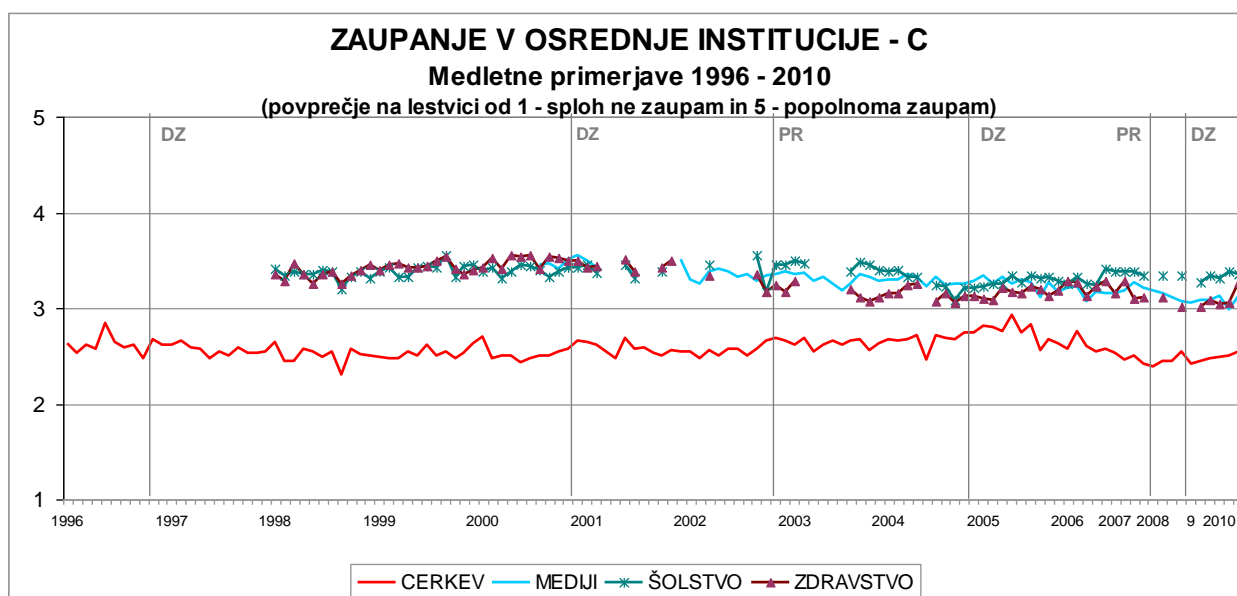
Graf 25



Graf 26



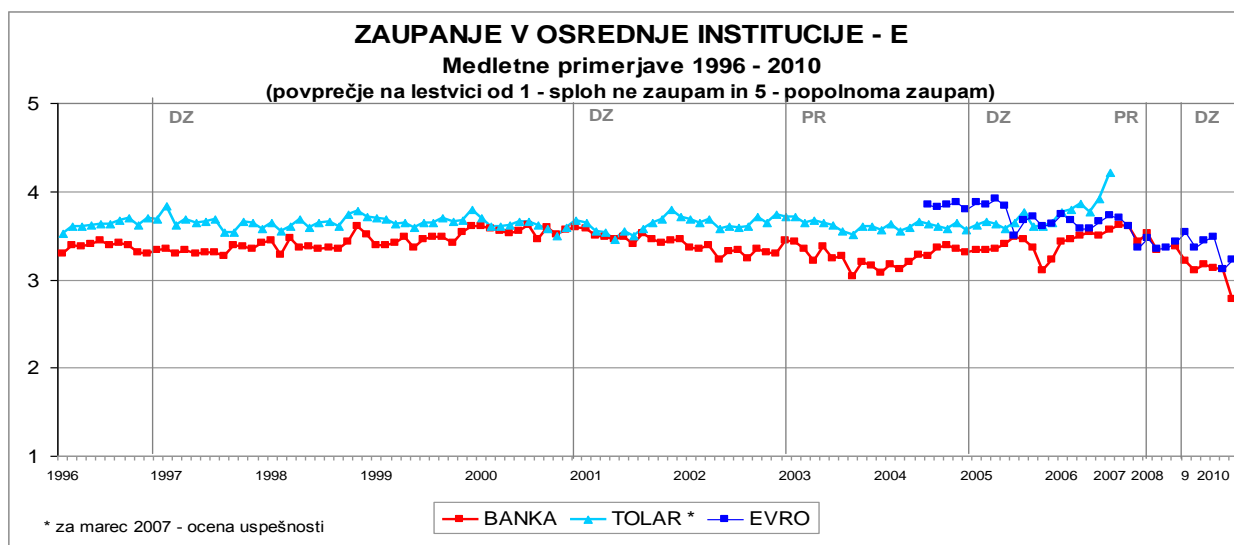
Graf 27



5.4 Zaupanje: Evro, Banka Slovenije

Najizrazitejši aktualni odklon, vzgib v smeri upadanja zaupanja zaznamo pri Banki Slovenije in Evru.

Graf 28



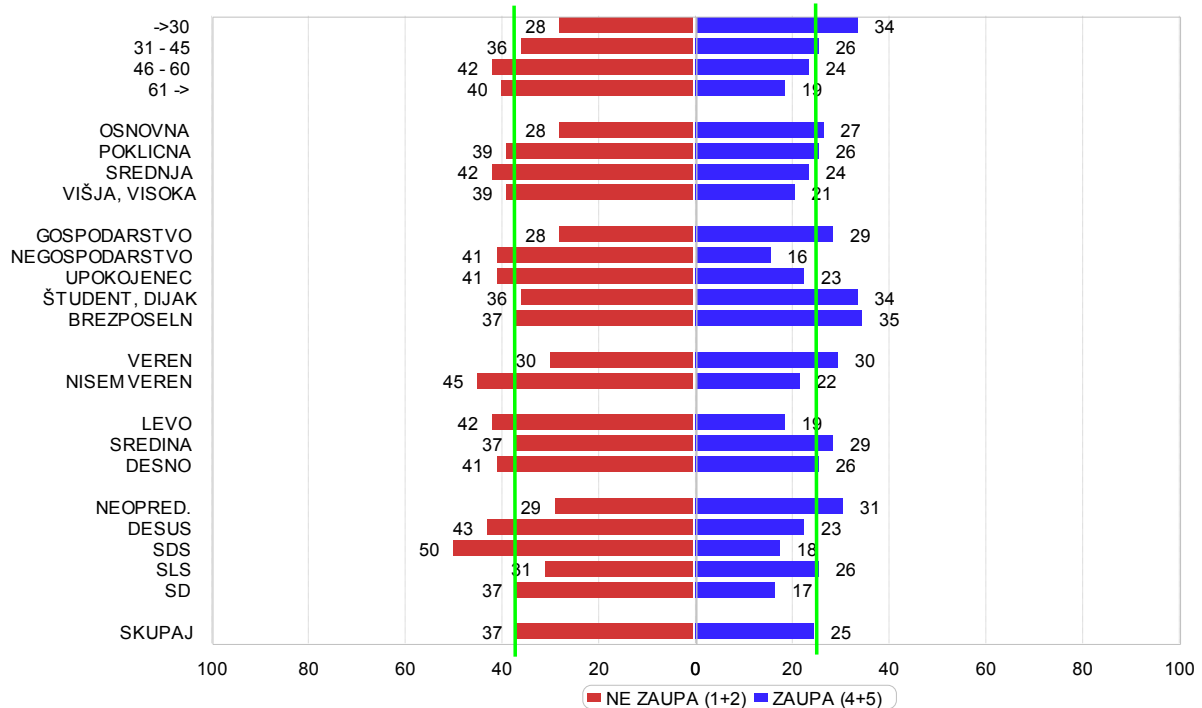
Pogled v analizo, ki pojasni upadanje zaupanja Banki Sloveniji, pokaže, da s povečanim deležem nezaupanja izstopajo predvsem naslednje skupine: stari od 46 do 60 let (42%), najstarejši (61 let in več: 40%), zaposleni v negospodarstvu (41%), visoko in višje (39%) in srednje izobraženi (42%), samozaposleni (45%), upokojenci (41%), preferenti opozicijskih strank (44%), levo (42%) in desno (41%) samoopredeljeni, preferenti SDS (50%) itd. Izražanje nezaupanja Banki Sloveniji je ob tokratni meritvi prevladujoča in splošna značilnost. Pri tem se seveda postavi vprašanje, ali so respondenti, ki izrekajo svoja mnenja, dovolj seznanjeni z vlogo Banke Slovenije v nacionalnem finančnem sistemu. Verjetneje je, da izražanje zaupanja »Banki Slovenije« ustrezajo neki medli, splošni predstavi o tej instituciji kot reprezentantu bančnega sistema in razmerij v tem prostoru. Nesigurnost, ki se oblikuje v javnosti glede stabilnosti posameznih komercialnih bank, predvsem NLB ob potrebi po dokapitalizaciji, ob vprašanju o obremenjevanju davkoplačevalskih virov za njihovo ohranjanje, ob vprašanju varnosti vlog občanov po izteku roka državne garancije, itd., itd., zmanjšuje zaupanje v »Banko Slovenije« je bolj kot odnos do BS izraz nezaupanja v celoten finančno-bančni sistem v razmerah aktualne gospodarske in družbene krize.

Iz grafa 29 lahko razberemo, da Banki Slovenije bolj zaupajo najmlajši, dijaki in študenti (34%), strankarsko neopredeljeni (31%), brezposelni (35%) itd.

Graf 29

ZAUPANJE V BANKO SLOVENIJE

(seštevek odgovorov: "1-sploš ne zaupa"+"2-ne zaupa" in "4-zaupa"+"5-povsem zaupa")



CJMMK, POLITBAROMETER, oktober 2010, N=845

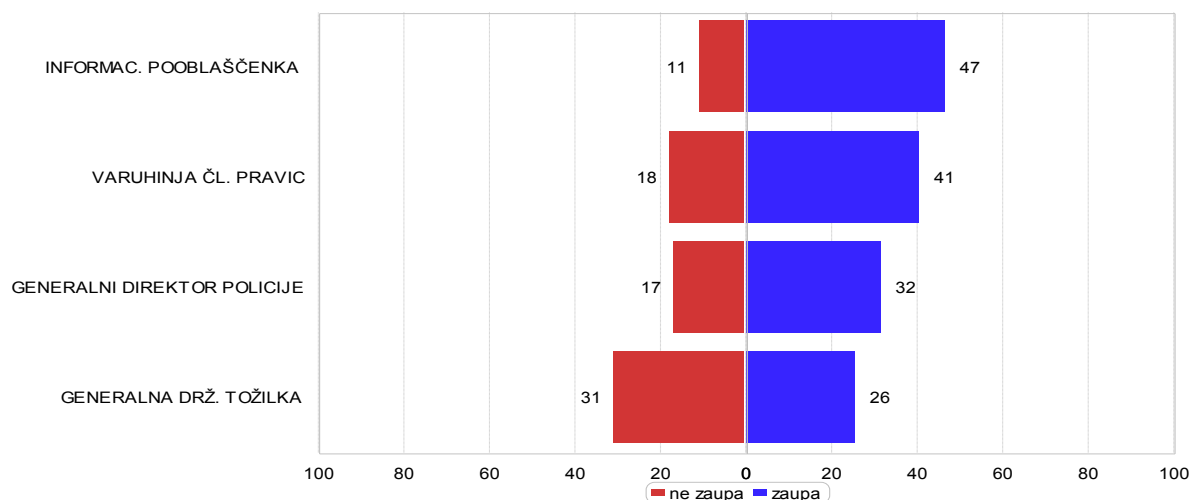
5.5 Izražanje ne-zaupanja v nadzorne institucije sistema

Šele v zadnjem obdobju Politbarometer vključuje tudi ocene zaupanja v nadzorne institucije sistema, med njimi v Varuha človekovih pravic, Komisijo za preprečevanje korupcije, Informacijskega pooblaščenca, Generalnega državnega tožilca in Generalnega direktorja policije. Rezultati zadnje meritve, ki vsled menjave v personalni sestavi ni vključevala tudi Komisije za preprečevanje korupcije, so prikazani v grafu 30.

Graf 30

ZAUPANJE V NADZORNE INSTITUCIJE

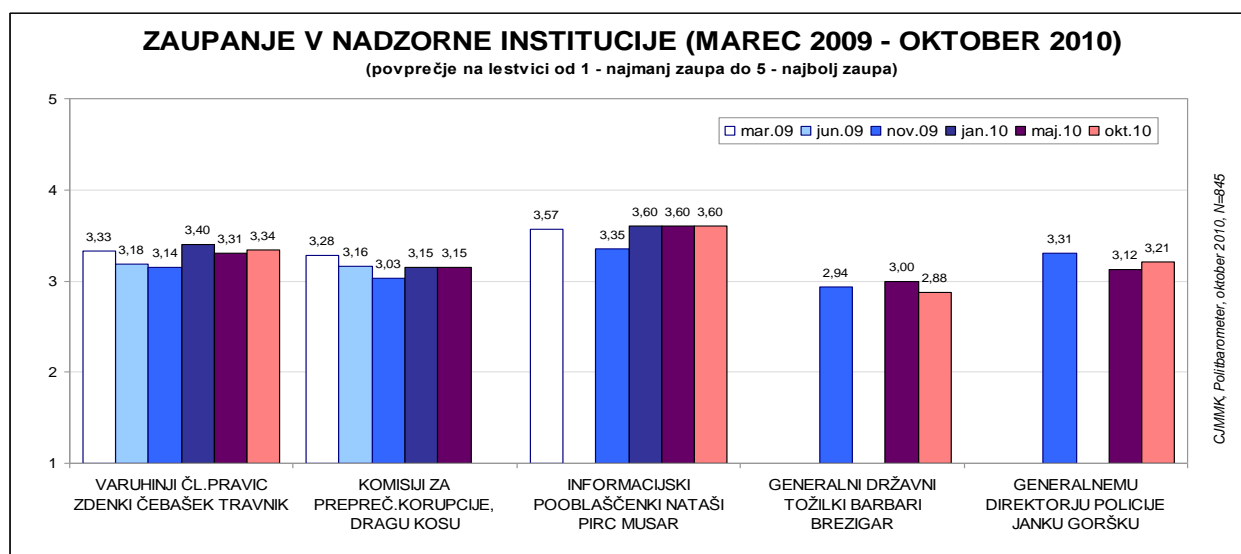
(seštevek odgovorov: "1-splošno ne zaupa" + "2-ne zaupa" in "4-zaupa" + "5-povsem zaupa")



CJMMK, POLITBAROMETER, oktober 2010, N=845

Tri od štirih v opazovanje vključenih nadzornih institucij zberejo značilno (štiri do dvakrat več) zaupanja kot nezaupanja. To velja za Informacijsko pooblaščenko Natašo Pirc Musar, za Varuhinjo človekovih pravic Zdenko Čebašek Travnik in za Generalnega direktorja policije Janka Gorška. Generalna državna tožilka Barbara Brezigar v tej skupini odstopa od povprečij, saj zbere več izrazov nezaupanja (31%) kot zaupanja (26%). Časovni potek izražanja zaupanja v to skupino institucij ilustrira spodnji graf 31, ki pritrjuje ugotovitvi o visoko stabilni pozitivni umestitvi le-teh v javnem mnenju, z izjemo Generalnega državnega tožilca.

Graf 31



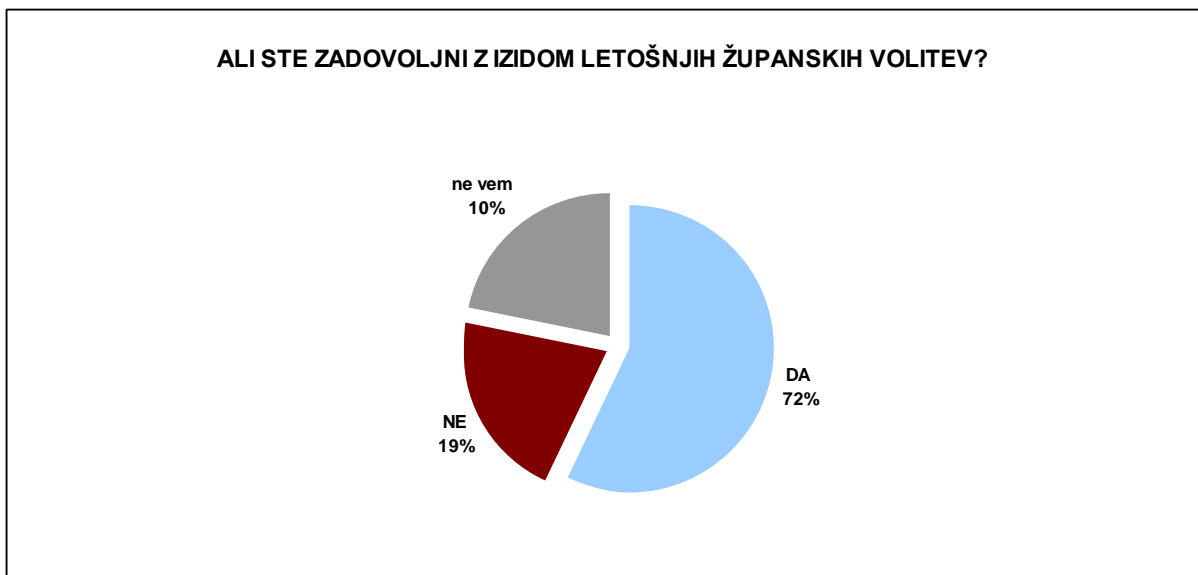
6.0 STRANKARSKA OPREDELJEVANJA

6.1 Zadovoljstvo z izidom županskih volitev

Tudi tokrat smo, v okviru longitudinalnega koncepta Politbarometra, ugotavljali strankarske preference anketirank in anketirancev.

Meritev je potekala neposredno po drugem krogu lokalnih volitev, ki so vsaj deloma oživile strankarsko opredeljevanje. Ilustracija te oživitve je v prikazu odziva anketirancev na vprašanje, »kako zadovoljni so z iztekom županskih volitev«. Zadovoljnih z izidom županskih volitev (72%) je značilno več vprašanih, kot pa je bilo udeležencev volitev. Ob visokem izraženem zadovoljstvu ne smemo zanemariti dejstva, da je bil značilen delež opredelitev volivcev na teh volitvah izrečen kandidatom, ki so jih podpirale občanske liste oz. ki so se razglasili za nestrankarske, ali pa so nastopali s podporo večih strank hkrati. To je sicer značilnost lokalnih volitev, ki pa je bila tokrat še bolj poudarjena.

Graf 32



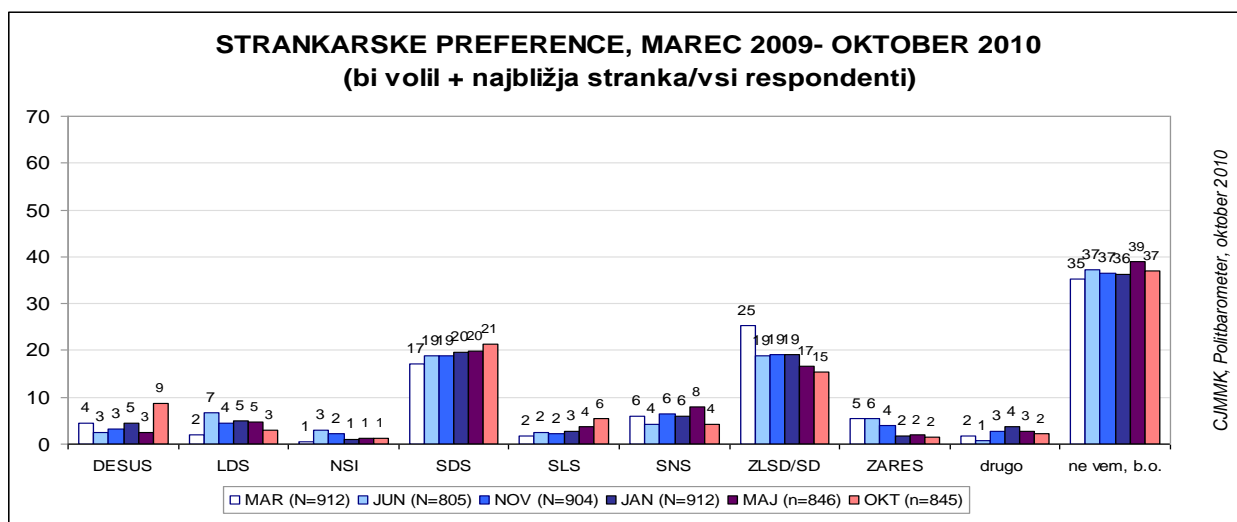
Kritika strank, visoko nezaupanje vanje, opredeljevanje za nestrankarske kandidate ipd. – vse to terja poglobljeno analizo in presojo.

6.2 Strankarske preference: marec – oktober 2010

Na osnovi kombinacije odgovorov na dve vprašanji (»bi volil«, »najbližja stranka«) ugotovljene strankarske preference so prikazane v grafu 33, ki ponazori premike v opredeljevanju v preseku marec 2009 – oktober 2010. Dobljena slika je v glavnem ustaljena, izrazitejša odstopanja pa so:

- visok vzpon preferenčne podpore DESUS ob zadnji meritvi (iz 3% v maju na 9% v oktobru),
- postopen padec preferenčnih podpor SD (marec 2009: 25%; oktober 2010: 15%), pa tudi pri ZARES (iz 5% na 2%), LDS (junij 2009: 7%, oktober 2010: 3%),
- postopno naraščanje preferenčnih podpor SDS (marec 2009: 17%; oktober 2010: 21%),
- postopno in v zaključnem preseku izrazito povečanje preferenčnih podpor SLS (marec 2009: 2%; maj 2010: 4%; oktober 2010: 6%), kar je očitno »donos« lokalnih volitev,
- preferenčna podpora SNS pa niha v obsegu 8% (maj 2010) do 4% (oktober 2010), ipd.

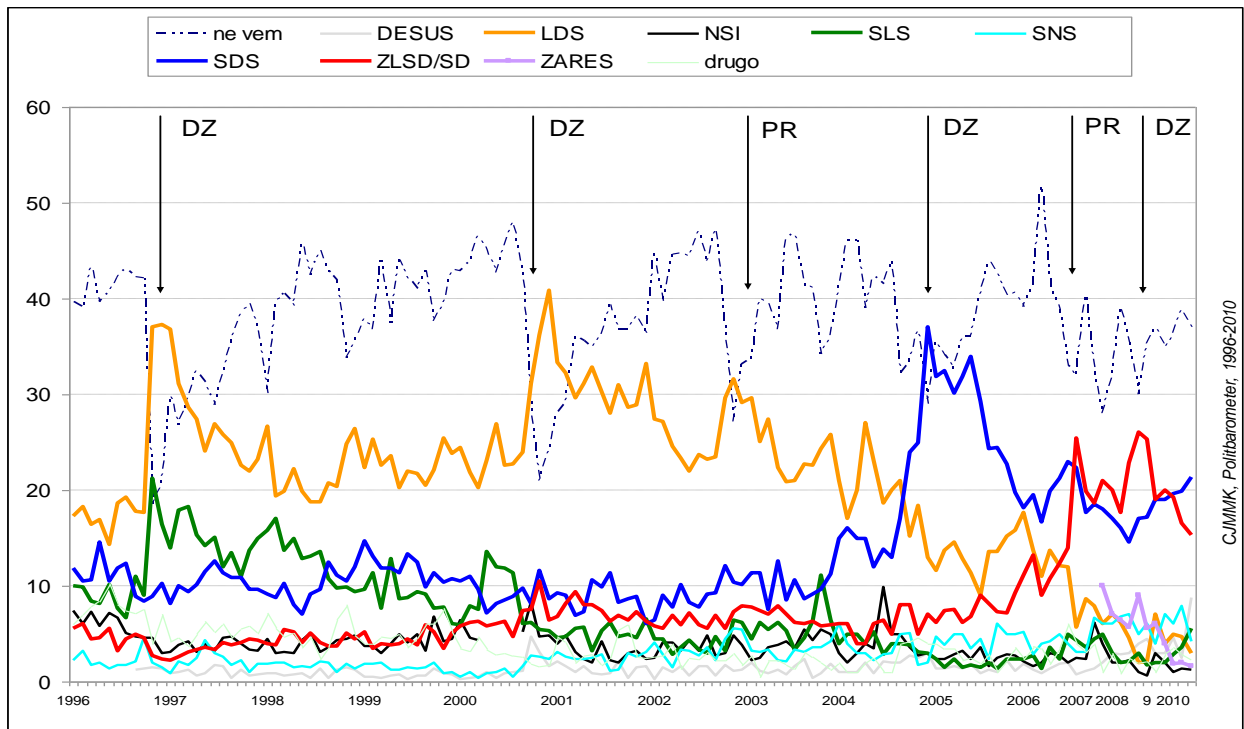
Graf 33



6.3 Strankarske preference: 1996–2010

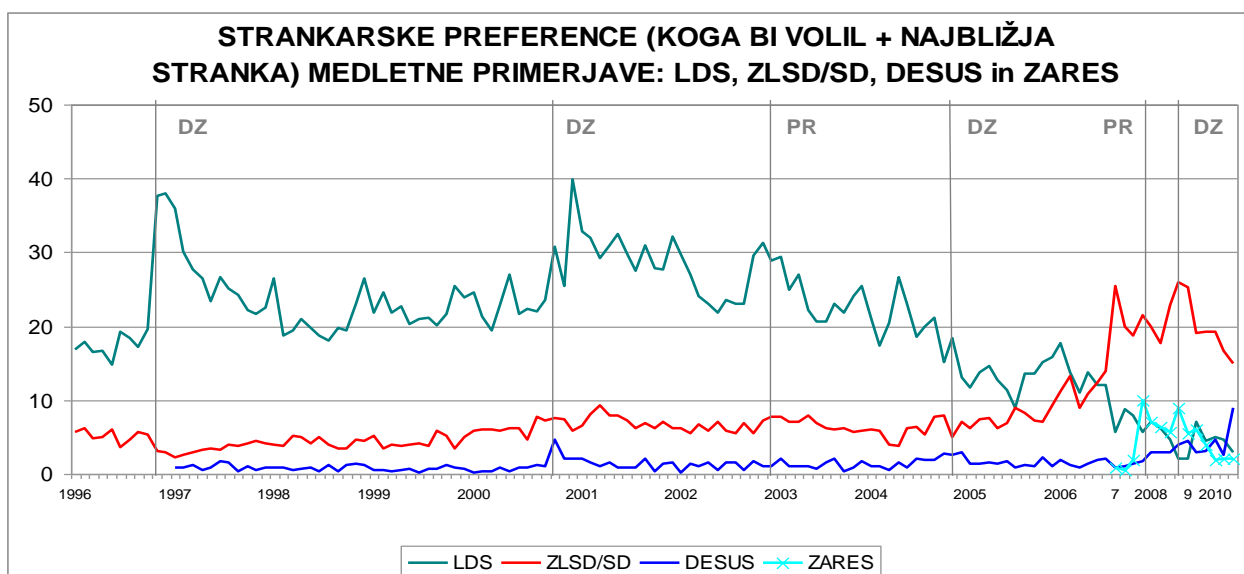
Graf 34 ilustrira celoten potek preferenčnega opredeljevanja za parlamentarne stranke v obdobju 1996-2010. V njem vidno izstopajo osrednje stranke oz. skupine strank s svojo nosilno vlogo v posameznih obdobjih.

Graf 34

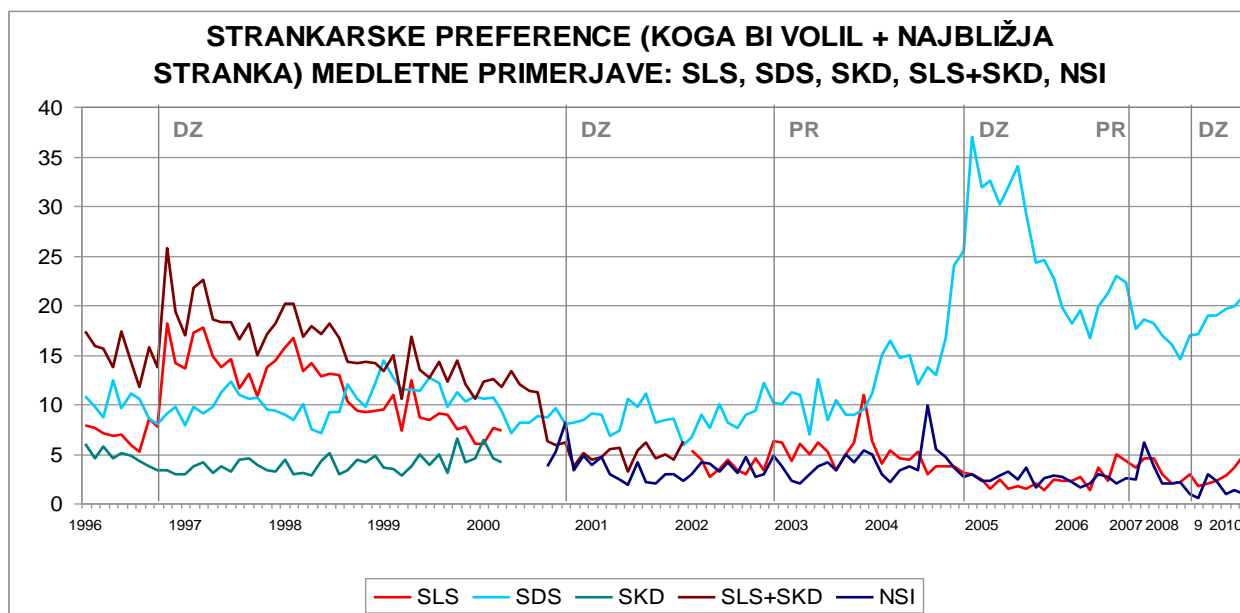


V nadaljevanju (grafa 35 in 36) so prikazana preferenčna opredeljevanja za posamezne skupine strank: za skupini koalicijskih in opozicijskih, posebej za SNS (graf 37). Tokrat se ne bomo posebej spuščali v opis teh prikazov, podatki o strankarskem opredeljevanju bodo predmet posebne poglobljene analize.

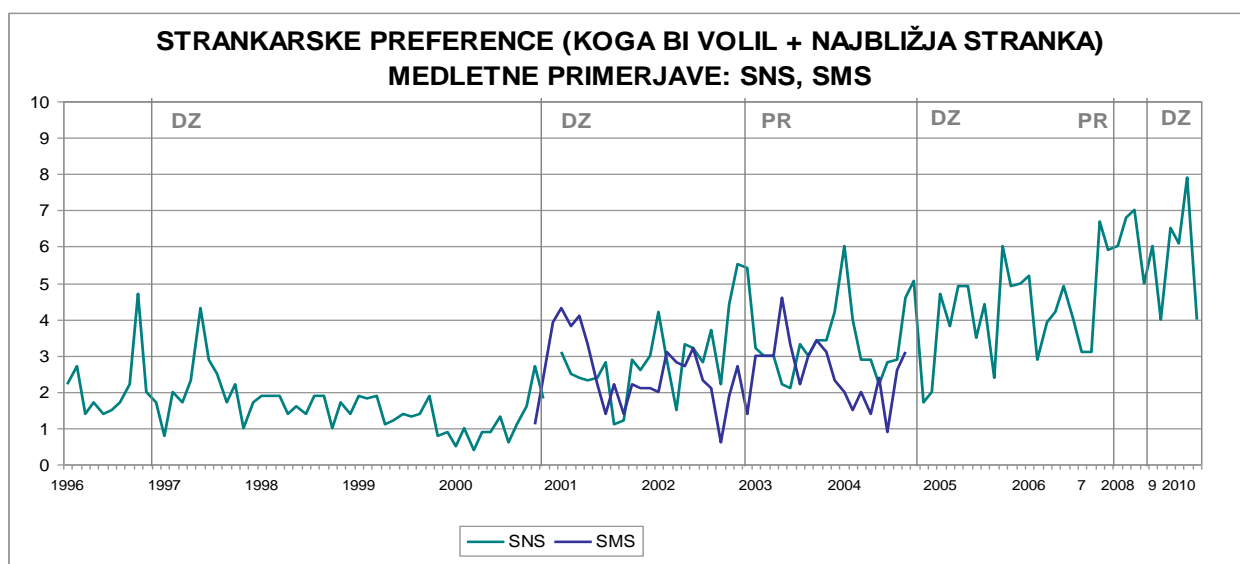
Graf 35



Graf 36



Graf 37

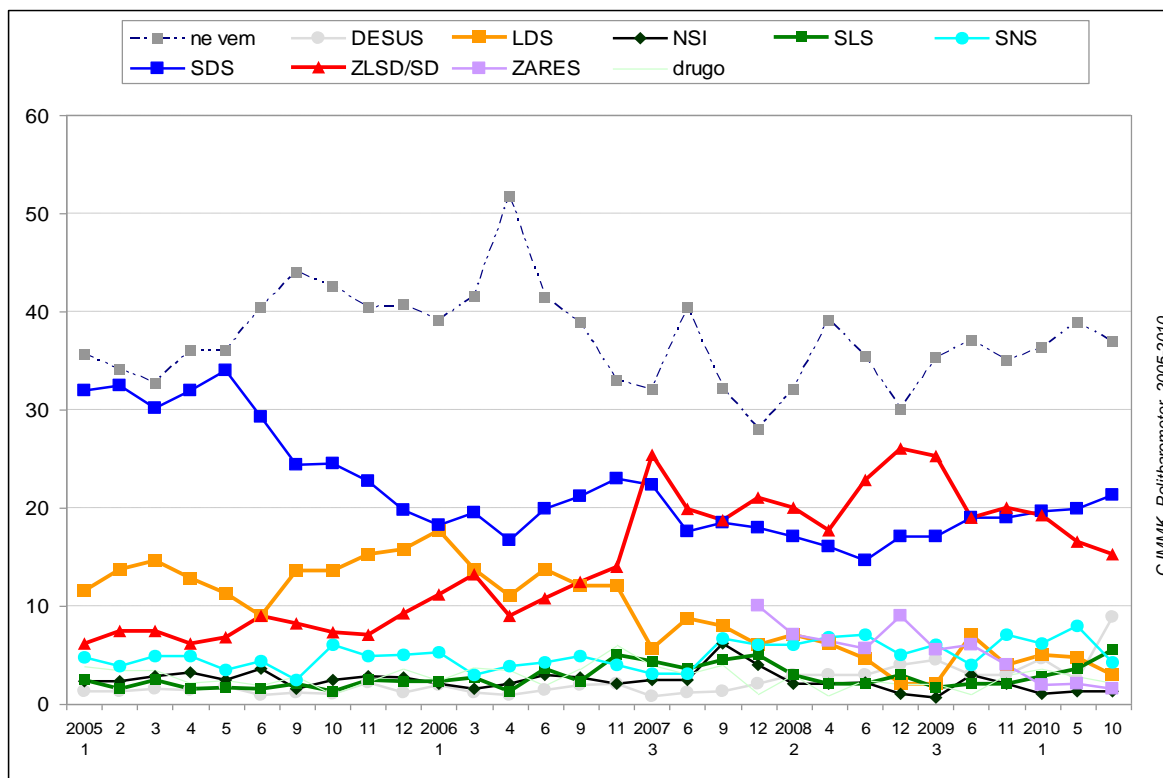


6.4 Preferenčno opredeljevanje: 2005 – 2010

Graf 38 le dodatno in bolj razvidno ilustrira potek preferenčnega opredeljevanja v obdobju 2005–2010. Ponavlja se ugotovitev, da je nosilna stranka vsakokratne koalicije deležna povolilnega »bonusa«, ki ga tekom trajanja mandata, po prvem oz. drugem letu, bolj ali manj »konsumira«. Grafa 34 in 38 ilustrirata tudi razmerja v preferenčni podprtosti skupin opozicijskih in koalicijskih strank, ki se s časom trajanja mandata spreminjajo. Nezadovoljstvo z razmerami (demokracija...), občutek poglobljanja krize, zmanjševanje zaupanja v državne in vladne institucije, upadanje podpore vladi, vse to se konsekvntno izraža tudi v spreminjanju razmerij v preferenčni podprtosti vodilnih (vladnih in opozicijskih)

in tudi manjših strank. Vse to se dogaja v razmerah nenehnih, bolj ali manj grobih medstrankarskih spopadov na javni, medijski sceni, med strankami in politiki ter med njimi v Državnem zboru itd. Javnomenjske meritve beležijo »uspehe« tega, sicer večstrankarskemu demokratičnemu sistemu imanentnega, nenehnega spopadanja. Izražajo se kot vzponi in padci (strankocidi) preferenčnih podpor in odzivov na nastopanje in delovanje vodilnih politikov, nosilcev sistemskih vlog, strankarskih vlog in populistično medijsko vsiljenih protagonistov. Ob vsem tem pa velja ugotovitev, da sprotno, tekoče merjenje strankarskih preferenc ne posega v naravo mandata strank in nosilcev javnih vlog, ki so odgovorni nosilci izvršne oblasti. Ti svojo odgovornost utemeljujejo na rezultatih legalnih in legitimnih volitev; njihova odgovornost traja do izteka mandata oz. do eventualne predčasne razpustitve parlamenta. Rezultati javnomnenjskih meritev preferenc, ki temeljijo na odgovorih na vprašanje »Če bi bile prihodnje nedeljo volitve«, torej ne nakazujejo bodočih odmaknjenih izidov volitev, temveč stanje in razmere v socialni in politični klimi v državi v trenutku (obdobju) meritev.

Graf 38



6.5 Levo-desno samoopredeljevanje

Prikaz meritev »levo-desnega samoopredeljevanja« dodatno ilustrira dinamiko nazorskega opredeljevanja vprašanih. Kratkoročne primerjave opredelitev (marec 09 – oktober 10) sicer nakazujejo nihanja in premike v smeri povečevanja deleža desno opredeljenih, medtem ko dolgoročne primerjave nakazujejo visoko ustaljenost levo-desnega opredeljevanja.

